ڕۆڵی دەرگاوان لە داڕشتنی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکاندا، ڕۆژنامەوانانی دەزگای ڕۆژنامەوانی هەرێمی کوردستان بەنمونە

ID No. 934

(PP 157 - 179)

https://doi.org/10.21271/zjhs.27.SpA.10

کەژاڵ محمد قادر
بەشی ڕاگەیاندن – فاکەڵتی زانستە مرۆڤایەتییەکان / زانکۆی سلێمانی
Kezhalmhamad@gmail.com

پ.ی.د. پاڤێ جەمیل ئەحمەد
بەشی ڕاگەیاندن – فاکەڵتی زانستە مرۆڤایەتییەکان / زانکۆی سلێمانی
pave.ahmad@univsul.edu.iq

وەگـــــرتن : 2023/02/06

پەسندکردن : 2023/02/19

بڵاوکردنەوە : 2023/10/15

پوختەی

توێژەر هەستاوە بە ئەنجام دانی توێژینەوەیەك بە ناونیشانی (ڕۆڵی دەرگاوان لە داڕشتنی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکاندا)، وکێشەی توێژینەوەکە بریتیە لە چەند پرسیارێکی سەرەکی گرنگترینیان بریتیە لەوەی (ئایا دەرگاوان ڕۆڵی هەبووە لەداڕشتنەوەی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکان لەنێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکاندا؟، ئامانجی توێژینەوەکە بریتیە لەکۆمەڵێك ئامانجی گرنگ کە لەکێشەی توێژینەوەکەوە سەرچاوەی گرتووە وگرنگترینیان بریتیە لە (زانینی ڕۆڵی دەرگاوان لەداڕشتنەوەی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکان لەنێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکاندا)، ئەم توێژینەوەیە چەند گرنگیەکی بۆ ڕۆژنامەوانان و خوێندنی ئەکادیمی هەیە گرنگترینیان بریتیە لە (ئاشنابونی ڕۆژنامەوانان بە کۆمەڵێك بنەما و ئەو یاسایانەی کە دەبنە هۆی ڕێکخستن و پرفرۆشکردنی ڕۆژنامەکان لە هەرێمی کوردستان ، ئەمەش هەمووی لەپێناو ئەوەدایە کاری ڕۆژنامەوانی بە کردە ببێت بە دەسەڵاتی چوارەم.

هەروەها کۆمەڵگەی توێژینەوەکە بریتیە ڕۆژنامەوانانی دەزگا ڕۆژنامەوانیە چاپکراوە حزبی و ئەهلی و ئازادەکان لە هەرێمێ کوردستان، و بەشێوەی نمونەی مەبەستدار توێژەر وەریگرتون، و ئەویش بە هۆی کەمی دەزگا ڕۆژنامەوانیە چاپکراوە کانەوەیە، کوردستانی نوێ و خەبات وەك دوو دەزگایی ڕۆژنامەوانی حزبی چاپکراو ژمارەی ڕۆژنامەوانەکانی بریتیە لە (87) ڕۆژنامەوان، دەزگای ڕۆژنامەوانی ئەهلی و ئازادەکان بریتین لە دەزگای ڕۆژنامەوانی (هاوڵاتی، ئاوێنە، هەولێر، ستاندەر، ئەڤرۆ)، ژمارەی ڕۆژنامەوانەکانیان بریتین لە (54) ڕۆژنامەوان، بەو شێوەیە کۆی گشتی ژمارەی کۆمەڵگەی توێژینەوەکە بریتیە لە (141) ڕۆژنامەوان.

توێژەر لە توێژینەوەکەدا میتۆدی وەسفی بەکار هێناوە، لەبەر ئەوەی ئەو میتۆدو ڕێبازە گونجاوترینە بۆ هێنانە دی ئامانجی توێژینەوەکە، هەروەها ئامرازی توێژینەوەکە بریتیە لە (چاوپێکەوتنی کەسی) لەگەڵ کەسێك کە پەیوەندیدارە بە کێشەی توێژینەوەکەوە، توێژەر کۆمەڵێك داتاو زانیاری لەڕێگەی گفتوگۆی ڕووبەڕوو لەگەڵ ئەو کەسە ئەنجام داوە بە ئامانجی دەست خستنی داتاو زانیاری کە خزمەت بە ئامانجی توێژینەوەکە دەکات، هەروەها فۆرمی ڕاپرسی ئامرازێکی دیکەی کۆکردنەوەی داتاو زانیاری توێژینەوەکەیە، جۆری فۆرمەکە بریتیە لە (فۆرمی ڕاپرسی داخراو نیمچە کراوە) .

کلیلە وشەییەکان: ڕۆڵ، دەرگاوان، ڕۆژنامەوانان، دەزگای ڕۆژنامەوانی، هەرێمی کوردستان

پێشەکی

ڕۆژنامە جۆرێکە لە جۆرەکانی ڕاگەیاندن و کەنالێکە بۆ دەربڕینی بیرو بۆچون و گەیاندنی زانیاری جۆارو جۆر لەسەر ڕوداو و بەسەرهاتەکان کە ڕۆژانە ڕوو دەدەن بە شێوەیەکی واقعیانەو ڕاستگۆیانەو بابەتیانە بە جەماوەر، ئەو کەسەی ئەرکی کۆکردنەوەو داڕشتنەوە و بڵاوکردنەوەی هەواڵ و زانیاری گرتۆتە ئەستۆ پێ دەگوترێت ڕۆژنامەوان، و لەکاتی بەجێ گەیاندنی ئەو ئەرکە چەندین کۆسپ و ڕێگری دێتە بەردەمیان وەك دەرگەوانیك ڕۆڵ دەبینێت لە ژیانی پیشەییەیاندا ، بۆ ئەو مەبەستە تۆێژەر هەستاوە بە ئەنجام دانی توێژینەوەیەك بۆ زانینی ڕۆڵی دەرگاوان لە کاری پیشەیی ڕۆژنامەوانیدا بە تایبەت ڕۆژنامەوانانی کورد لەدەزگا ڕۆژنامەوانیەکانی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر توێژینەوەیەکی ئەنجام داوە بە ناونیشانی (ڕۆڵی دەرگاوان لە داڕشتنی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکاندا) لەسەر ڕۆژنامەوانانی هەرێمی کورددستان وەك نمونەی توێژینەوەکە،

بۆ ئەو مەبەستە تۆێژەر ڕۆژنامەوانانی دەزگای ڕۆژنامەوانی حزبی وەك (کوردستانی نوێ، خەبات)، وهەروەها ڕۆژنامەوانانی دەزگای ڕۆژنامەوانانی ئەهلی و ئازاد (هاوڵاتی، هەولێر، ئاوێنە، ستاندەر، ئەڤرۆ) وەك کومەڵگەو نمونەی توێژینەوەکەی وەرگرتوە، ئەم توێژینەوەیە کراوە بە (4) بەشی سەرەکییەوە، بەشی یەکەم پێك هاتوە لە (چوار چێوەی گشتی توێژینەوەکە) و (2) باسی

سەرەكی، (باسی یەكەم ڕەهەندەكانی توێژینەوەكە)، یەكەم (كێشەی توێژینەوەكە) دووەم (ئامانجی توێژینەوەكە) سێهەم (بایەخی توێژینەوەكە)، چوارەم (توێژینەوەكانی پێشوو) پێنجەم (ناساندنی دەستەواژەكانی ناو توێژینەوەكە)، شەشەم (گفتوگۆی توێژینەوەكانی پێشوو)، باسی دووەم تێۆری پەیوەندی دار بە توێژینەوەكەوە .

بەشی دووەم پێكهاتوە لە (2) باس، باسی یەكەم (ڕۆڵ و چەمكی دەرگاوان)، باسی دووەم مۆدیلەكانی كۆمنیوكەیشن (النماذج الإتصالية)، بەشی سێهەم: لایەنی مەیدانی توێژینەوەكەیە، پێكهاتووە لە (2) باس، باسی یەكەم (ڕێكارە مەیدانیەكانی توێژینەوەكە)، باسی دووەم (شیكاری خشتەكان)، (دەرئەنجامی توێژینەوەكە)، (ڕاسپاردە)، (لیستی سەرچاوەكان)، (پوختەی توێژینەوەكە بە زمانی ئینگلیزی).

1- چوارچێوەی گشتی توێژینەوە

یەكەم: كێشەی توێژینەوەكە: گرنگترین هەنگاوی ئەنجامدانی توێژینەوەی زانستی، دیاریكردنو هەڵبژاردنی كێشەیە، چونكە پرۆسەی دۆزینەوە و ڕادەی پەیبردنی توێژەرە بە گرنگی ئەو بابەتە دەبێتە پاڵنەری ئەنجامدانی توێژینەوەكەو بەبێ ئەو هەنگاوەش، توێژینەوەیەكی دروستو كامڵ، بەرهەمناهێنرێت.

هەروەها گواستنەوەو گۆڕینی بابەتێكی گشتییە بۆ پرسیار یان بۆ كێشەیەك كە شیاوی توێژینەوە بێت. سەرباری ئەوەی دیاریكردنی كێشە، زۆر لایەنی دیكەی توێژینەوەكە دیاریدەكات، وەك جۆری توێژینەوە، میتۆد و پلانی توێژینەوەكە و ئامرازەكانی و تادەگاتە جۆری ئەو داتاو زانیاریانەی پێویستە لەسەر توێژەر بەدەستیانبهێنێت .

هەڵبژاردنی بابەتی ئەم توێژینەوەیەش، لە هەستكردنە بە كێشەیەك سەرچاوەی گرتووە كە لە هەرێمی كوردستاندا بوونی هەیە، ئەویش بەهۆی ناڕوونی پەیوەندی نێوان دەرگاوان و ڕۆژنامەوانان بۆ ئەو مەبەستە تۆێژەرتۆێژینەوەیەكی ئەنجام داوە بە ناونیشانی (ڕۆڵی دەرگاوان لە داڕشتنەوەی ناوەڕۆكە ڕۆژنامەوانیەكان، ڕۆژنامەوانانی هەرێمی كوردستان بە نمونە)، لەم تۆێژینەوەیەدا چەند پرسیاریكی سەرەكی ولاوەكی خراونەتە ڕوو ئەوانیش بریتین لە : -

یەكەم : كاریگەری سیاسەتی دامەزراوەی میدیایی لەم توێژینەوەیەو بەتایبەتی لەسەر دەرگاوانی ڕۆژنامەوانان.

1-ئایا دەرگاوان ڕۆڵی هەبووە لە داڕشتنەوەی ناوەڕۆكە ڕۆژنامەوانیەكان لە نێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەكاندا؟.

2-ئایا ڕۆژنامەوانان (نمونەی توێژینەوەكە) بابەتەكانیان بە چ پێوەرێك پێواوە؟ پێوەری خودی، پێوەری ئێتیكی، پێوەری یاسایی، پێوەری حیزبی و سیاسی و پێوەری ئازادی؟.

3-ئایا ئەو پێوەرانە چ ڕۆڵێكی بینیوە وەك دەرگاوان؟.

4-دەرگاوان چ ڕۆڵێكی بینیوە لەبەردەم بڵاونەبوونەوەو بڵاوبوونەوەی بابەتە ڕۆژنامەوانیەكانیان لەلایەن سەرنووسەر و بەڕێوەبەری نوسین و ڕۆژنامەوانەكانەوە؟

5-ئایا سیستمی كارگێڕی دەزگا ڕۆژنامەوانیەكان ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەسەر كاری پیشەیی ڕۆژنامەوانان؟.

6-ئایا ڕێنمایی ویاسا كارگێڕیەكانی دەزگا ڕۆژنامەوانیەكان وەك دەرگاوانیك ڕۆڵی هەبووە لە**سەر** كاری ڕۆژنامەوانان؟.

7-ئایا كەشی كاركردنی ڕۆژنامەوانان لە نێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەكان ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەكاری پیشەیی ڕۆژنامەوانان؟.

8-ئایا ئاژانسەكانی هەواڵ كەدەزگا ڕۆژنامەوانیەكان وەك سەرچاوەی هەواڵ پشتی پێ دەبەستن ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لە دیاركردنی هەواڵ و ئاڕاستەكردنیدا؟.

9-ئایا شێوازی كاركردنی ڕۆژنامەوانان لەڕووی كاتی كاركردنەوە ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەكاری پیشەی ڕۆژنامەوانان؟.

10تا چەند دەرگاوان گونجاوە لەگەڵ سیاسەتی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی كاری تێدا دەكات؟.

11-ئایا دەرگاوان پەیڕەوی سیاسەتی دەزگا ڕۆژنامەوانیەكە دەكات؟.

دووەم: ئامانجی توێژینەوەكە: هەموو توێژینەوەیەكی زانستی چەند ئامانجێكی تایبەتی خۆی هەیە ، توێژەر هەوڵی هێنانەدییان دەدات، ئیتر ئەو هەوڵە كۆكردنەوەی زانیاری، یان چارەسەری كێشەگەلێكو گەیشتن بە راستیو زانیاری نوێ، یاخود گۆڕینو هەمواركردنی هەڵویستێك بێت. وێڕای ئەوەی، ئامانجی توێژینەوەكە، ڕەنگدانەوەی ڕادەی ئەو خستنەسەرەیە كە توێژەر

بۆ چارەسەری زانستی سەلمێنراو بۆ کێشەی توێژینەوەکە دەیخاتەڕو. بەوپێیەش، ئامانجەکەی ئەوەیە کە بە جۆرێك لە جۆرەکان بەشداری بکات لە چارەسەرکردنیدا .

لەئەنجامدانی ئەم توێژینەوەیەدا، توێژەر، چەند ئامانجێکی هەیە.:-

یەکەم: کاریگەری سیاسەتی دامەزراوەی میدیایی لەسەر دەرگاوانی ڕۆژنامەوان.

1-زانینی ڕۆڵی دەرگاوان لە داڕشتنەوەی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکان لە نێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکاندا.

2- تێگەیشتن لە ڕۆژنامەوانان بابەتەکانیان بە چ پێوەرێك پێواوە، پێوەری خودی، پێوەری تایبەت بە دەزگا میدیاییەکان، پێوەری بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتی ، پێوەری ئێتیکی، پێوەری یاسایی، پێوەری حیزبی و سیاسی، پێوەری ئازادی.

3- تێگەیشتن لە ڕۆڵ بینینی ئەو پێوەرانە وەك دەرگاوان.

4-تێگەیشتن لە ڕۆڵ بینینی دەرگاوان لەبەردەم بڵاونەبوونەوەو بڵاوبوونەوەی بابەتە ڕۆژنامەوانیەکانیان لەلایەن سەرنووسەر و بەڕێوەبەری نوسین و ڕۆژنامەوانەکانەوە.

5-تێگەیشتن لە سیستمی کارگێڕی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان و ڕۆڵ بینینی وەك دەرگاوان لەسەر کاری پیشەیی ڕۆژنامەوانان.

6-تێگەیشتن لە ڕێنمایی ویاسا کارگێڕیەکانی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان و ڕۆڵ بینینی وەك دەرگاوان لەسەر بواری کاری ڕۆژنامەوانان

7-زانینی کەشی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لە نێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان و ڕۆڵ بینینی وەك دەرگاوان لەسەر کاری پیشەیی ڕۆژنامەوانان.

8-تێگەیشتن لە ئاژانسەکانی هەواڵ کەدەزگا ڕۆژنامەوانیەکان وەك سەرچاوەی هەواڵ پشتی پێ دەبەستن، و ڕۆڵ بینینی وەك دەرگاوان لە دیارکردنی هەواڵ و ئاڕاستەکردنیدا .

9-تێگەیشتن لە شێوازی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لەڕووی کاتی کارکردنەوە و ڕۆڵ بینینی وەك دەرگاوان لەسەر کاری پیشەی ڕۆژنامەوانان.

10تێگەیشتن لە گونجاندنی دەرگاوان لەگەڵ سیاسەتی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیەی کاری تێدا دەکات.

11-تێگەیشتن لە دەرگاروان لە پەیڕەوکردنی سیاسەتی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکە .

سێیەم: بایەخی توێژینەوەکە: بایەخی توێژینەوە، بەیەکێك لە گرنگترین هەنگاوەکانی توێژینەوەی زانستی دادەنرێت،وبەهۆیەوە وردەکاریی بایەخو گرنگی توێژینەوەکە بەبەڵگەوەو بەشێوەیەکی ڕوونو بابەتی باسکردووە کە ئەوانیش بریتین لەم چەند خاڵەی خوارەوە:-

1- ئەم توێژینەوەیە، بۆ ڕۆژنامەوانانی هەرێمی کوردستان گرنگ‌و پڕ بایەخە لە ئاشنابونیان بە کۆمەڵێك بنەما و ئەو یاسایانەی کە دەبنە هۆی ڕێکخستن و پرفرۆشکردنی ڕۆژنامەکان لە هەرێمی کوردستان . ئەمەش هەمووی لەپێناو ئەوەدایە کاری ڕۆژنامەوانی بە کردە ببێت.
2- ئەم توێژینەوەیە، بە زمانی کوردی دەنوسرێت و بایەخی دەبێت بۆ دەوڵەمەندکردنی کتێبخانەی کوردی، بەتایبەت لە بواری میدیادا کە لەو ڕووەوە کەموکوڕی هەیەو ڕۆژنامەوانانو توێژەرانو وخوێندکارانی بەشەکانی ڕاگەیاندنی زانکۆو پەیمانگاکان دەتوانن سودی لێوەربگرن.
3- کەمی توێژینەوەی ئەکادیمی دەربارەی دەرگاوانی ڕۆژنامە و گۆڤار لە کوردستاندا ئەمەش وای لە توێژەر کرد توێژینەوەیەکی ئەکادیمی بنووسێت.
4- کەم کردنەوەی ڕۆڵی خراپی دەرگاوان لەکاری پیشەیی ڕۆژنامەوان لە پێناو بەرەو پێش بردنی پرۆسەی ڕۆژنامەگەری کە مینبەرێکی ئازادی ڕا دەر بڕینە بۆ تاکەکانی کۆمەڵگا.

چوارم: توێژینەوەکانی پێشوو

1- توێژینەوەی خیرە مکرتار (2017) ، ناونیشانی توێژینەوەکە بریتیە لە (ڕۆڵی دەرگاوان لە ماڵپەڕە هەواڵییەکانی جەزائیردا) کە لە زانکۆی عبدالحمید بن بادیس - مستغانم لە کۆلیجی زانستی کۆمەڵناسی ، بەشی زانستی مرۆیی پۆلی زانستی ڕاگەیاندن و پەیوەندیکردن، ئەنجام دراوە وەك بەشێك لە پێداویستیەکانی بە دەست هێنانی بڕوانامەی دکتوراە ،ئامانجی

توێژینەوەکەی بریتیە لە زانینی پەیوەندی دەرگاوانی پێگە ئەلکترۆنیەکان بە ئیتیکی کاری ڕۆژنامەوانییەوە، کۆمەڵگەی توێژینەوەکەی بریتیە لە ڕۆژنامەوانانی پێگەی هەواڵی ئەلکترونی (الوطن، الشروق، الجمهوریە، النهار اونلاین) لە جەزائر، ژمارەیان (1000) ڕۆژنامەوان بووە بە نمونەی مەبەستدار توێژەر هەڵیبژاردووە، نمونەی توێژینەوەکەی بە شێوەی نمونەی مەبەستدار (عینە القصدیە) ڕۆژنامەوانانی ئەو پێگانە کە ژمارەیان (200) ڕۆژنامەوانە وەرگرتوە، جۆری توێژینەوەکەی وەسفیە وڕێبازی توێژینەوەکەی ڕووپێوی تایبەتە، سنوری توێژینەوەکەی بریتیە لە ڕۆژنامەوانانی چەند پێگەیەکی هەواڵی ئەلکترۆنی، وئامرازی توێژینەوەکەی بریتیە لە چاوپێکەوتن و فۆرمی ڕاپرسی، و بۆ کەرەسە ئاماریەکەی توێژەر (الفا کرونباخ)ی بەکار هێناوە و بەم ئەنجامە گەیشتووە، پەیوەندی هەیە لە نێوان دەرگاوانی پێگە ئەلکترۆنیە کان بە ئیتکی کاری ڕۆژنامەوانیەوە چونکە ئەو کەسانەی کاری تێدا دەکەن زوربەیان پسپۆری بواری ڕاگەیاندنن وە هیچ ناوەڕۆکێکی هەواڵی نێپەڕ نابێ تاوەکو ڕۆژنامەوانی دەرگاوان لێی دڵنیا نەبێتەوە لە هەموو ڕوویەکەوە ، وبە تایبەت لە ڕووی ئیتیکی ڕۆژنامەوانیەوە، کەواتە ئیتیکی ڕۆژنامەوانی ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە و ڕۆڵەکەش ئەرێنی بووە.

2- توێژینەوەی: علاءالدین صلاح یوسف عید (2016) ، ناونیشانی توێژینەوەکە بریتیە لە (هۆکارە کاریگەرییان لەسەر ئەدای پیشەیی نێرەر لە ماڵپەڕە ئەلیکترۆنییەکانی هەواڵی فەلەستین هەیە)، کە لە زانکۆی ئیسلامی لە غەزە لە کۆلێژی ئاداب بەشی ڕاگەیاندن ئەنجام دراوە ، وەك بەشێك لە پێداویستیەکانی بەدەست هێنانی بڕوانامەی ماستەر ، ئامانجی توێژینەوەکەی بریتیە لە تێگەیشتن لە کاریگەری دابونەریت لەسەر کاری نێرەر (القائم بالإتصال) لە پێگە هەواڵیەکاندا، کۆمەڵگەی توێژینەوەکەی بریتیە لە ڕۆژنامەوانانی پێگەی هەواڵی ئەلکترونی فەلەستینی لە کەرتی غەزە کە ژمارەیان (109) ڕۆژنامەوان بووە و توێژەر بە نمونەی مەبەستدار وەریگرتون، نمونەی توێزینەوەکەی توێژەر بە شێوەی کۆگیر (الحصر الشامل) هەموو ڕۆژنامەوانانی ئەو پێگەیەی وەرگرتووە، میتۆدو ڕێبازی توێژینەوەکەی میتۆدی وەسفی ڕێبازی ڕووپێووی تایبەتی بەکار هێناوە، هەروەها سنوری توێژینەوەکەی بریتیەلە ڕۆژنامەوانانی پێگەی هەواڵی فەلەستین لە وڵاتی فەلەستین لە شاری غەزە، و ئامرازی توێژینەوەکەی بریتیە لە چاوپێکەوتن و فۆرمی ڕاپرسی و ، بۆ کەرەسەی ئاماری توێژەر (الفا کرونباخ)ی بەکارهێناوە و بەم ئەنجامە گەیشتوە، دابونەریت وەك بەربەستێك وابووە لەبەردەم بڵاوکردنەوەی هەندێك پەیام لەلایەن ڕۆژنامەوانەکانەوە، بە تایبەت ئەو پەیامانەی تایبەتە بە مەسەلەی شەرف و ناموس و مەسەلەسێکسێکان و ئەو کێشانەی تایبەتن بە خێزانە گەورەو ناودارەکان ، بە پێی ئەو ئەنجامە ی توێژەر پێگەیشتوە دابونەریتی کۆمەڵگە بەڕێژەی زۆر ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە وە ڕۆڵەکەش ڕۆڵێکی نەرێنی بینیوە .

3- تۆێژینەوەی ثائر محمد (2012) ، ناونیشانی توێژینەوەکە (پاراستنی میدیا و پۆرتاڵی کارلێککاری ماڵپەڕە هەواڵییەکانی فەلەستین لە ئینتەرنێت)، لە کۆلێژی ڕاگەیاندن لە زانکۆی (الشرق الاوسط) لە ئوردن ئەنجام دراوە، وەك بەشێك لە پێداویستیەکانی بەدەست هێنانی بڕوانامەی ماستەر، ئامانجی توێژینەوەکە بریتیە لە زانینی ڕۆڵی دەرگاوان لە پێگەی هەواڵی فەلەستینی لەسەر تۆڕی ئەنتەرنێت ئەم پێگەیە لەژێر کۆنترۆڵی ئەو دەرگاوانانەدایە، ولەسەر بنەمایی سیاسەتی پێگەکە بەڕێوەی دەبەن، کۆمەڵگەی توێژینەوەکەی بریتیە لە ڕۆژنامەوانانی پێگەی هەواڵی فەلەستینی ئەلکترۆنی لەسەر تۆڕی ئەنتەرنێت، توێژەر بەشێوەی مەبەستدار هەموو ڕۆژنامەوانانی ئەو پێگەیەی وەرگرتووە، توێژەر نمونەی تۆێژینەوەکەی کە ژمارەیان (201) ڕۆژنامەوانە بە نمونەی کۆگیر وەریگرتون،و میتۆدی و ڕێبازی توێژینەوەکەی بریتیە لە (میتۆدی وەسفی و ڕێبازی ڕووپێوی تایبەت)، کة هاوشێوەی ئەم توێژینەوەیەیە، ئامرازی توێژینەوەکەی بریتی بووە لە چاوپێکەوتن و فۆرمی ڕاپرسی، و تۆیژەر بەم ئەنجامە گەیشتووە دەرگاوان ڕۆڵی چاودێر دەبینێت بەسەر کومێنتی سەردانی کەرانی پێگە هەواڵیەکە، لە پێناو دروستکردنی کارلێك لە نیوان پەیامەکانی پێگەکەو سەردانی کەرانیدا مانایی وایە دەرگاوان ڕۆڵی زۆری بینیوە لە نیوان پەیامەکانی پێگەکەو وەرگرەکانی .

ناساندنی چەمەکانی ناو تۆێژینەوەکە

1-ڕۆژنامەوان: برتیەلەوکەسەی تۆێژینەوە دەکات لەسەر ڕووداوەکان، و هەڵدەستێت بە کۆکردنەوەی داتاو زانیاری تەواو لەسەریان، و نووسینەوەو دارشتنەوەی بەپێی قاڵبە هونەریە ڕۆژنامەوانیەکان بۆ دەکات، ودواتر ناردنی بۆ ئامرازێك لە ئامرازەکانی ڕاگەیادنی وەك ڕۆژنامە یان گۆڤار یان تەلەفزیون یان ڕادیۆ. (الوصف الوضیفی لصحفی، ووتار، ب، م)

2- هەرێمی کوردستان: هەرێمی کوردستان ئەو هەرێمەیە کەبەشیك پێکدێنێت لەسنووری دەوڵەتی عێراق، و لەچوارچێوەی کوردستانی گەورەدا، هەرێمی کوردستان یاخود باشووری کوردستان هەرێمێکی فیدراڵیە لە ناو دەوڵەتی عێراقدا، دانیشتوانەکەی 95% ی کوردن بە ڵام لە گەڵ ئەوەشدا جۆرەها کە مایەتی و مەزهەب و ئایینی تری تیدا دەژێت، لە باکوورە وە هاوسنورە لە گەڵ تورکیا و لە ڕۆژهەڵاتەوە ئیران (کوردستانی ئێران)، و لە ڕۆژئاواوە سوریا، و لە باشوریش بەشەکانی تری عێراقە ، دامە زراندنی ئەو هەرێمە دەگەڕێتە وە بۆحوکمی زاتی کە لە پاش چە ندین ساڵ لەشەڕو شۆڕشی گەلی کورد دژ بەحکومەتی عێراق ناچاربوو لە مارسی ساڵی 1970ڕێکەوتنامە لەگەڵ کوردا ئیمزابکات و حوکمی زاتییان پێبدا، و لە ڕاپەڕینی سالی1991دا کە گە لی کورد دژ بە حکومەتی بەعس ڕاپەرین خەڵکێکی زۆر ناچاربوون ئاوارەی ووڵاتانی ئێران وتورکیا بن، بەڵام دوای دامەزراندنی ناوچەی دژەفڕین لەباش جەنگی کە نداو، ناوچەکە ئارامبۆوە ئەمەش وای کرد دڵەڕاوکێی لەو ناوچەیە برەوێتەوە و ئاوارە کانیش بگەڕێنەوە بۆ کوردستان، لە ساڵی 1992 حکومەتی هەرێم دامەزرا و ناوچەکە بە هەرێمی کوردستان ناسێنرا ولە دەستوری عێراقدا چەسپێنراوە . (جوگرافیایی هەرێمی کوردستان، ووتار، ب ،م).

باسی دووەم: تیۆری بەکارهاتووی توێژینەوە

ئەو تێۆرەی پەیوەندی بەتۆیژینەوەکە هەیە بریتیە لە تێۆری دەرگاوانی ڕاگەیاندن:

بەرەو پێش چوون و گەشەکردنی تێۆری دەرگاوان دەگەڕێتەوە بۆ زانایی نەمساوی کیرت لیوین، بەرەچەڵەك نەمساویە و ڕەگەزنامەی ئەمریکیە.

توێژینەوەکەی کیرت لیوین باشترین توێژینەوەی میتۆدی بواری بنێرە (القائم بالإتصال) کیرت لیوین وای دەبینێت بەدرێژایی ئەو گەشتەی مادە میدیاییەکان دەیبڕێت، تاوەکو دەگاتە جەماوەر کۆمەڵێك خاڵی پشکنین (دەرگا) هەیە، کەلەم خاڵانەدا بڕیاری لەسەر دەدرێت چی تێپەڕیت وچی تێنەپەڕێت، هەتا ئەو قۆناغانەی هەواڵی پیا تێپەردەبێت تاوەکو نمایش دەکرێت لەیەکێك لە ئامرازەکانی ڕاگەیاندن، تاوەکو خاڵەکانی پشکنین زیاتر بێت ئەوا چاکسازی (تعدیلات) زیاتر دەبن، چونکە لەم خاڵانەدا دەرگاوانەکانی ڕۆڵێکی گەورەیان هەیە لە گواستنەوەو تێپەڕبونی زانیارییەکان. (مکاوی و السید، 1998، 176)

ئەو قۆناغانەی هەواڵی پیا تێپەڕ دەبێت لە زنجیرەیەك دەچێت کە لە کۆمەڵێك ئەڵقەی پێکەوە بەستراو پێك دێت، لەناو هەر ئەڵقەیەکدا کەسێك هەیە دەسەڵاتی بڕیاردانی هەیە لەوەی ئەو پەیامە میدیایەی کە پێی گەیشتووە هەمووی بڵاوبکرێتەوە یان بەشێکی یان هیچی بڵاو نەکرێتەوە، و یان ئەو پەیامە هەندێك گۆڕانکاری و چاکسازی تێدا بکرێت پێش ئەوەی بڵاوبکرێتەوە. (الحاج، 2020: 46)

2- چوارچێوەی تیۆری توێژینەوە

باسی یەکەم: ڕۆڵ و چەمکی دەرگاوان

چەمك و پێناسەی ڕۆڵ

تێگەیشتن لە چەمکی ڕۆڵ وەك (ئەرك و تێگەیشتن)ی ئەم چەمکە کۆمەڵێك زانا هەستاون بە ناسینن و شیکردنەوەی، بەوەی لایەنێکی داینامیکیە بۆ پێگەی تاك، وا دەکات کە تاك پێویستە پابەند بێت پێیەوە. (أبو جادو، 2002، 19). سەبارەت بە جیاوازی تاکەکان لە ئەنجامدان و جێبەجێکردنی داواکاریەکانی ڕۆڵێکی دیاریکراو لەم بارەیەوە ئاماژە دەدرێت بەوەی، کە ڕۆڵ دەگەڕێتەوە بۆ ئەو ڕێگەیەی تاك تیایدا کاروبارەکانی پێگەی کۆمەڵایەتی جێبەجێدەکات، لەو پێکهاتە کۆمەڵایەتیەی کە کاری تێدا دەکات، ڕۆڵەکان بە پێی داواکاری پێگە کۆمەڵایەتیەکان دەگێردرێن، بەو پێیەی تاکان جیاوازن لە گێرانی ڕۆڵە کۆمەڵایەتییەکان کە لەیەك پێگەی کۆمەڵایەتیدا کاردەکەن و پەیوەندی هەیە بە پێگەی کۆمەڵایەتییانەوە. (السید، 1997، 127)

(ڕۆڵ بریتیە لەو ڕەفتارەی کە لەو کەسە چاوەڕوان دەکرێت و هەموو ئەو کەسانەی شوێنی هاوشێوەیان هەیە بەیەك شێوە ڕۆڵەکانیان ناگێڕن، بەڵام لە کۆمەڵگایەك کە لەسەر جیاکاری هاوڕان وەك بوونی چینایەتی لە کۆمەڵگادا، جۆرێك لە هەماهەنگی لە بواری پێگەو ڕۆڵەکاندا هەیە . (الوقفي، 2003، 710)

ئەگەر لەڕووی ئەرکەوە ڕۆڵ بناسینین هەموو ئەو ڕەفتارو چالاکیانە دەگرێتەوە کە تاکەکان لە شوێن و پێگەی جیاوازی خۆیاندا جێبەجێی دەکەن، واتا هەر پێگەیەکی تایبەت ڕەفتارێکی چاوەڕوانکراو و ڕۆڵێکی پێشبینی کراوی لێوە بەرجەستە دەکرێت و جێبەجێ دەکرێت ئەمەش بە پێی خواست و داواکاریەکانی ئەو پێگەیەی کە هەیەتی ئەرکەکەشی دەگۆڕێت) (موحسنی، 2007، 249)

چەمکی دەرگاوان

پرۆسەی پەیوەندی جەماوەری لەلایەن دامەزراوە میدیایەکانەوە ئەنجام دەدرێت ئەم دامەزراوانە جا گەورە بن یان بچوك، فەلسەفەو ئامانجی تایبەتی خۆیان هەیە لە گەیاندنی پەیامە میدیاییەکاندا، ئەم دامەزراوانە لەسەر ڕێڕەوێکی سیاسی و ئابوری و هزری دیاریکراو کار دەکەن و پێوستە لە پەیامەکانیاندا ئەم ڕێڕەوە بەهەند وەربگرن و لەگەڵ فەلسەفەو ئامانج و بەرژەوەندیە ئابورییەکانی ئەو دامەزراوەیەدا بیگونجێنن، لەبەر ئەوە دەبینین ئازادی ڕەهای دەزگاکانی ڕاگەیاندن قورسە جێبەجێ بکرێت، لە پرۆسەی پەیوەندی کردنەکەدا پێویستە لایەنی نێرەر بەرژەوندی دەوڵەت و بەهاو دابونەیت و کلتوری کۆمەلگاو بەرژەوندی دامەزراوەکە و ئامانجەکانی بەهەند وەربگرێت و گوزراشتیان لێ بکات، جۆری دامەزراوە رۆژنامەوانییەکە هەرچونێك بێت لایەنی بنێر دەست نیشانی دەکات چی بڵاوبکرێتەوە وە چیش بڵاونەکرێتەوە، بە واتایی کاری دەرگاوان بەردەوامە هەتا پەیامەکان دەگاتە ئامرازێك لە ئامرازەکانی ڕاگەیاندن. (أبو أصبع، 2004، 26) .

پێناسەی چەمکی دەرگاوان

دەرگاوان بریتیە لەو کەسەی یان ئەوگروپەی یان ئەو ڕیکخراوەی کە بەشێوەیەکی فەرمی و ڕاستەخۆ پەیوەندیدارن بە پرۆسەی گواستنەوەی زانیارییەکان لە تاکێکەوە بۆ ئەوانی تر لە ڕێگەی بەکار هێنانی ئامرازەکانی پەیوەندیکردن. (بیتر 1987، 35)

هەروەها لای (الموسى) دەرگاوان بریتیە لە هەموو ئەو ڕۆژنامەوانانەی کە کاردەکەن لە هەڵبژاردنی زانیارییەکان و کونترۆڵکردنی پەرینەوەی زانیارییەکان لەڕێگەی زنجیرە میدیاکە و وەرگرتنی بڕیاری گونجاو پێش ئەوەی ڕێگە بدرێت بە دەرچونی زانیارییەکان لەسەر شیوە کۆتاییەکەی بۆ جەماوەر. (الموسى، 2003، 91) .

هەروەها پسپۆڕێکی دیکە پێی وابووە دەرگاوان بریتیە لەو کەسەی هەڵدەستێت بە کۆکردنەوەی هەواڵ و زانیاری لەسەرچاوە هەواڵیەکانەوە، هەندێك پێیوایە دەرگاوان ئەو کەسانەش دەگرێتەوە کە هەواڵ و زانیاری دەدەن بە رۆژنامەوانە پەیامنێرەکان، هەموو ئەم دەرگاوانانە کاریگەریان هەیە لەسەر درك و گرنگی پێدانی جەماوەر. (پێگەی مثال، ووتار، 2021)

ئامانجی سەرەکی تێۆری دەرگاوان

ئامانجی سەرەکی تێۆری دەرگاوان بریتیە لە زانینی ڕۆڵی فاکتەرە خودییەکان و بارودۆخ و ژینگەی کارکردن و کاریگەری پیشەیی و هونەری و مادیەکان لەسەر کاری سەرنوسەران لە هەڵبژاردنی هەواڵ و بڵاوکردنەوەی. (فتح الله، 2007، 64).

ڕۆڵی دەرگاوان لە پرۆسەی پەیوندی کردندا .

دەرگاوان لە ناو تۆڕی پەیوەندیەکاندا پێگەی تایبەتی خۆی هەیە، دەرگاوان خۆی سەرچاوەی هەواڵە (حسين، 1984، 153) کونترۆڵی پرۆسەی پەیوەندیکردنەکە دەکات، و هەروەها کونترۆڵی شیوەو ناوەڕۆکی پەیامەمیدیاییەکان دەکات کە لە ڕێگەی ئامرازەکانی ڕاگەیاندنەوە دەیگوازێتەوە بۆ جەماوەر. (المشقابە، 2015، 35)

ڕۆڵی دەرگاوان گرنگە لەهەڵبژاردن و دیاریکردنی ئەو هەواڵ و زانیاریانەی دەگاتە جەماوەر، و دروستکردنی کاریگەری لەسەر سیستمی کۆمەڵایەتی. (ابو العلا، 2014، 30).

دەتوانین ڕۆڵی دەرگاوان لە پرۆسەی پەیوەندیکردنی جەماوەریدا لەم چەند خاڵەی خوارەوە بخەینەڕوو:

1- دەرگاوان لە توانایدا هەیە پەیامە میدیایەکان ڕەتبکاتەوە و نەهێڵی بگاتە جەماوەرو بە پێچەوانەشەوە. (الحضيف، 1998، 25-26)

2- دەرگاوان دەتوانێت گۆڕانکاری چاکسازی لە پەیامە میدیایەکاندا بکات هەندێ بەشی لێ لابەرێت.

3- دەرگاوانی دەزگاکانی ڕاگەیاندن دەتوانن کاریگەری لە دەزگا ڕاگەیاندنەکانی دیکە بکەن . (أبو أصبع، 1998، 25)

باسی دووەم: مۆدێلەکانی کۆمنیوکەیشن (النماذج الأتصالية)

مودێلەکان (النماذج) بریتییە لە هەوڵدان بۆ پێشکەشکردنی ئەو پەیوەندیە شاراوەیەی بوونی خۆی دەسەپێنێت ، لە نێوان گۆڕاوەکاندا ڕووداوێك یان سیستمێکی دیاری کراودا شێوەی هێمایی دروست دەکات، مۆدێلەکان بریتیە لە ئامڕازی ڕۆشنبیری و یارمەتیمان دەدات لەتێگەیشتن لە هەر دیاردەیەك یاخود سیستمێك یاخود درککردن بە پەیوەندی نێوان ڕەگەزە سەرەکیەکانی ئەو دیاردەیە، ئەم مۆدیلانە چوارچێوەیەکمان دەداتێ لەناو ئەم چوار چێوەیەدا ناوەڕۆکێك هەیە دەتوانین پێی بڵێن کێشە، هەروەها ئەو کەلێنانانەمان بۆ دەردەخات لە زانینی (معرفە)ی ئێمەدا هەیە دەربارەی دیاردەکە. (الحاج، 2020 ، 23)

مۆدێلەکانی پرۆسەی کۆمنیوکەیشنی تایبەت بە دەرگاوان بریتین لەمانەی خوارەوە :

1- **مۆدێلی تۆبۆلۆجی (دەرگاوان) خاوەنەکەی (کیرت لیون)ە :** ئەم مۆدێلە ی ناوی تۆبۆلۆجییە بریتیە لە وێنەیەکی وردی شوێنەکان و تایبەتمەندییەکانیان بە شێوەیەکی ڕووکاری، بەشی زانستی جوگرافیاو ڕووپێوی بەکاری دەهێنن، زانای دەروناسی و کۆمەڵایەتی ئەم بیرۆکەیەی لە لا دروست بوو بە هۆی کەلەکەبونی زانیارییەوە پێیوابووە ئەم کەڵەکە بونە یەکسان و تەواو نیە، لە هەموو حاڵەتەکانە ڕووبەڕووی کۆمەڵێك کۆسپ و تەگەرە دەبێتەوە (کیرت لوین) ناوی لێ ناون (دەرگاوانەکان)، و کەسانێك لەناو دامەزراوەکاندا دەستیان بەسەر ئەم دەرگایانەدا گرتووە و ڕۆڵی دەرگاوان دەبینن (حراس البوابة) بەواتایی ئەوکەسانەی ڕێگە دەدەن بە تێپەڕبووبونی هەندێ زانیاری و ڕاوەستان و نەهێشتنی چوونە ژورەوەی هەندێ زانیاری تر، ئەوانە لە نێو بارودۆخی پەیوەندیە جەماوەرییەکاندا بریتین لە سەرنوسەرو سکرتێری سەرنوسەرو بەڕێوەبەری بەشەکان. (المحنە 2001، 221-222)

2- **مۆدێلی (وایت)ی بۆ دەرگاوان 1950 :** توێژەرێکی ئەمریکی بەناوی (دیڤید مانج وایت) توێژینەوەیەکی لەسەر دەرگاوان و بژاردەکەرانی (انتقاء) هەواڵ بڵاوکردەوە ، و ئەم توێژینەوە پاڵنەرێکی بەهێز بوو بۆئەوەی توێژینەوە لەم بوارەدا بکرێت، لەم توێژینەوەیەدا مۆدێلێکی پەیوەندیکردنی خستۆتەڕوو کە تیایدا ڕۆڵ و کاری دەرگاوان ڕوون دەکاتەوە، ئەم توێژەرە پێشەنگ بووە لە ئەنجام دانی توێژینەوە لەسەر چەمکی دەرگاوان لە ڕۆژنامەوانی و ئامڕازەکانی پەیوەندیکردن، لە توێژینەوەکەیدا گرنگی بە بواری سەرنوسەران داوە لە شێوازی هەڵبژاردنی هەواڵەکان. (رشتی، 1978، 274).

3- **مۆدیلی ویستلی و ماکلین 1957 :** ویستلیی و ماکلین مۆدێلێکیان بۆ پەیوەندیە جەماوەریەکانیان پێشکەش کردووە ، لەم مۆدێلەدا زیاتر سەرنجیان لەسەر ڕۆڵی بژاردەکەر(المغربل) چڕکردۆتەوە لە پرۆسەی پەیوەندی کردنەکەدا، ئەم دیدگایە زیاتر گشتگیر و تەواوە بۆ تێگەیشتن لە میکانزمی کارکردنی (دەرگاوان) لە هەڵبژاردنی ئەو زانیاریانەی کە خواست و پێداویستی وەرگر پڕ دەکاتەوە ، بە پێی ئەم مۆدێلە وەرگر کاتی بەرکەوتەی لەگەڵ ئەم زانیاری و هەواڵەکان دەبێت بۆ پڕکردنەوەی خواستەکانی لەوەرگرتنی زانیاری وە لە هەمانکاتدا بۆ زیادکردنی درك پێکردنیان بۆ ئەو هەواڵ و زانیارییانە، لە هەموو ئاستێك لە ئاستەکانی پەیوەندی کردندا ڕێگە دراوە بە بوونی ڕۆڵی نێوەندگیر لە پرۆسەی پەیوەندی کرنەکەدا، و زانیاریەکان بەشێوەك لە شێوەکان دەگوازنەوە بۆ تاك. (عبداللە، 2006، 158)، بەپێی ئەم مۆدێلە کاتێ تاك بەرکەوتەی دەبێت لەگەڵ ئەو ڕووداوانەی لە ژینگەی دەوروبەری هەیە وەك ئاگادارکەرەوەیەك وایە بۆتاك داوای وەڵامدانەوەی لێدەکات لەسەر ئاستێك لە ئاستەکانی پەیوەندی کردن، وئەم تاکە بەپێی ئەم مۆدێلە دەکرێت کەسێکی ئاسایی بێت یان پەیامنێرێکی دەزگایەکی ڕاگەیاندن بێ بەڵام پێویستی بە زانیاریە بۆ ئەوەی درکپێکردنی بۆ ڕووداوەکانی دەوروبەری زیاتر بێت. (عبداللە، 2006، 159)

4- **مۆدێلی مولس (MOLES) ی ڕۆشنبیری:** بیرۆکەی أ. مولس (A.MOLES) پێشنیارێکی تایبەت و بیرۆکەیەکی تازە بوو، پەیوەندی نێوان ئامڕازەکانی گەیاندن و کۆمەڵگە، مولس پێیوایە ئامڕازەکانی پەیوەندیکردن وەرچەرخانێکیان بەڕۆشنبیری داوە و ناویان لێ ناوە ڕۆشنبریەکان ئەم ڕۆشنبیریانە بریتیە لە بیرۆکەی تازە کە کەلەناو بازنەیەکی وێنەیدا نمایشکراوە کە بزوینەرە سەرەکیەکەی ئامڕازەکانی گەیاندنە، لەگەڵ ئەوەی ئەم وێنەیە بریتیە لە بازنەیەکی داخراو و خاڵی سەرەتا بوونی نییە تیایدا، یاخود لەڕاستیدا بەستراوەتەوە بە بوونی داهێنەرەکانەوە لە زانایان و ئەدیبان و هونەرمەندان... هتد، بەپێی بۆچوونی مولس ئامڕازەکانی گەیاندن ڕۆڵیکی گەورە دەگێڕن لە گواستنەوەی پەیوەندییەکان و ڕۆشنبیری نوێدا .(دلیو، 2003، 39-40)

5- **مۆدێلی ماڵتیزك 1963 (Maletzkes Model):** توێژەری ئەڵمانی (ماڵتیزك) مۆدێلێکی پەیوەندی جەماوەری پێشکەش کردوەو، بەو پێیەی پەیوەندی جەماوەری پرۆسەیەکی دەروونی ئاڵۆزە پێویستی بە کۆمەڵێك فاکتەر هەیە بۆ لێ تێگەیشتنی .

گەڕانەوەی جۆرێك فشار لە لایەن ئامڕازەکەو دیدگای وەرگر بۆ ئامڕازەکە دەکەوێتە نێوان ڕەگەزی ئامڕاز و وەرگرەوە، هەروەها زیاد کردنی جۆرێك لە فشار کە لە لایەن پەیامەکە و ئامڕازەکەوە دەردەچێت، کاریگەری لەسەر بنێر دروست دەکات لەناو مۆدیلەکەدا .

لە لایەکی ترەوە مالتیزك گرنگی بە چەندین فاکتەری دەرونی و کۆمەڵایەتی داوە کاریگەریان هەیە لەسەر بنێر، بۆ نمونە دیدگایی بنێرو وەرگر هەروەها ئەو گروپانەی کەبنێرو وەرگر ئینتیمایان بۆیان هەیە. (الهاشمی، 2004، 74 -75).

6- مۆدێلی ویلبر شرام 1954 : ((ویلبر شرام ئەم مۆدێلەی لە ساڵی (1954) پێشکەش کردووە وە لە ساڵی (1971) پەرەی پێداوە)) (شرف، 2003، 83). لەم مۆدێلەی شرام بۆ پەیوەندیە جەماوەریەکان جەخت لەسەر گرنگی ئەزمونی هاوبەشی نێوان دولایەن دەکاتەوە ئەوانیش (بنێرو وەرگرە)، زۆر پشت نابەستێ بە ڕوونی زمانی پەیامەکەو و هیماکانی بەڵکو جەخت لەسەر پێویستی:

1- بونی هێڵێکی هاوبەش لە نێوان (بنێرو وەرگر) بۆ تێگەیشتن لەمانای هێماکان.

2- ئەزمونی هاوبەش لە نێوان (بنێرو وەرگر) کەلە چواچێوەیەکی هێماییدا خۆی دەنوێنێت

3- ئەزمونی کەڵەکەبوی هەردولا (بنێرو وەرگر) .(کافی، 2015، 195-196)

3- لایەنی مەیدانی

باسی یەکەم: ڕێکارە مەیدانییەکانی توێژینەوە

ئەنجامدانی هەر توێژینەوەی زانستی، ئامانج و گرنگیەکەی لەوە دایە، توێژەر بە شێوەیەکی زانستی و لە ڕێگەی ڕێکارەکانی توێژینەوەی زانستییەوە پابەند دەبێت پێیەوەی.

یەکەم: میتۆدی توێژینەوەکە: زانایانو توێژەران لەسەر پێناسەو ناساندنێکی دیاریکراو بۆ میتۆدی توێژینەوە کۆك نینو چەندین پێناسەی جیاجیایان بۆ ئەو چەمکە خستووەتەڕوو.

بۆ ئەنجامدانی ئەم توێژێنەوەیەو گەیشتن بەئەنجامێکی دروستو خوازراو، توێژەر، یەکێك لە میتۆدە زانستیەکانی بەکارهێناوە وئەویش (میتۆدی وەسفی و ڕێبازی ڕووپێوی تایبەت)ە ، و میتۆدی وەسفی دیارترین ڕێبازی لێکۆڵینەوەی زانستە مرۆیی و کۆمەڵایەتیەکانە، بە تایبەتیش لەبواری پەروەردەو سایکۆلۆژیاو کۆمەڵناسی و ڕاگەیاندندا بەرفراوانترین میتۆدە، تەواوی ئەو توێژینەوانە دەگرێتەوە کە جەخت لەسەر دیاردەیەك کە لە ئێستای ژیانی تاك و گروپ و کۆمەڵگەدا بوونی هەبێت و لە ئارادا بێت و هەنوکەیی و بەرقەرار بێت، بەو ئامانجەی دیاری بکات و لایەنەکانی بدۆزێتەوە، پەیوەندی نێوان ڕەگەزەکانی دەربخات یاخود پەیوەندی دیاردەکە بەدیاردەکانی ترەوە سنورەکانی ئەم میتۆدە تەنها لە وەسفکردندا ڕاناوەستێت بەڵکو شیکارو لێکدانەوەو بەراورد و هەڵسەنگاندنیشی بۆ دەکات لەوەش زیاتر هەر بە ئێستاوە ڕاناوەستیت، لەهەولّی ئەوەدایە پێشبینی بۆ ئاینده بکات)

دووەم: ڕێبازی توێژینەوەکە: دیاریکردنی ڕێبازی توێژینەوە لە سۆنگەی جۆری کێشەی توێژینەوەکەوە، و بتوانێت گرنگی و ئامانجی توێژینەوەکە بەرجەستە بکات، یەکێکی ترە لە بنەما زانستیەکانی هەر توێژینەوەیەك. بۆ ئەم توێژینەوەیە، ڕێبازی (ڕووپێوی تایبەت) ی بەکار هێناوە ،کە تایبەتە بە بوارێکەوە واتە تەنها بۆ یەك بوارو لایەن دەکرێت وەك خویندەواری و تەندروستی و ئابوری و... هتد) و لە ڕێگەی فۆرمی ڕاپرسیەوە بەکارهاتووە کە گۆڕاوە سەرەکی و لاوەکیەکانی، بەمەبەستی دەستڕاگەیشتن بە داتاو زانیاری ورد لە خۆگرتووە، بۆ ئەوەی لە ڕێگەی شیکردنەوەیانەوە مەبەست و ئامانجی توێژینەوەکە جێبەجێ بکات.

سێهەم: کۆمەڵگەو نمونەی توێژینەوە: توێژەر بۆ گەیشتن بە ئامانجی توێژینەوەکەی، کۆمەڵگەی توێژینەوەکەی بەشێوەی نمونەی مەبەستدار هەڵبژاردووە ((لە نمونەی مەبەستداردا توێژەر تاکەکانی ئەو کۆمەڵگەیە بەشێوەیەکی مەبەستدار هەڵدەبژێرێت وبەپێی ئەو سیفاتو تایبەتمەندیەی کە لەتاکەکانی ئەوکۆمەڵگەیەدا بەدی دەکرێت و دەتوانێت ئامانجی توێژینەوەکە بهێنیتە دی، و زیاتر ئەم جۆرە نمونەیە ئەو کۆمەڵگەی توێژینەوە دەگرێتەوە کە ژمارەی کۆمەڵگەکەی کەم ودیاری کراوە)) (المشهدانی، 2017 ، 80) ، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر ناچار بووە کۆمەڵگەی توێژینەوەکەی بەم جۆرە نمونەیە دیاری بکات، ئەویش لەبەر کەمی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بەشێوەیەکی ڕێکو پێك و بەردەوام کار دەکەن و ڕۆژنامەکانیان بەردەوامە لە کاری ڕۆژنامەوانی بی پچڕان تەنها هەندێ کاتی کەم و دیاری کراو وەستاون لە کارکردن ئەویش بەهوی بارو دۆخی سیاسی یەوە بووە، کۆمەڵگەی توێژینەوەکەی بریتیە لە دەزگای ڕۆژنامەوانی (کوردستانی نوێ، خەبات) ژمارەی ڕۆژنامەوانەکانیان (87) ڕۆژنامەوانە وەك دوو دەزگای ڕۆژنامەوانی حزبی، دەزگای ڕۆژنامەوانی (هاوڵاتی، هەولێر، ئاوینە، ستاندەر، ئەڤرۆ) ژمارەی رۆژنامەوانەکانیان (54) ڕۆژنامەوانە وەك دەزگای ڕۆژنامەوانی ئەهلی و ئازاد، کۆی گشتی هەموو کۆمەڵگەی توێژینەوەکە (141) ڕۆژنامەوانە .

چوارەم: نمونەی تۆێژینەوەکە : توێژەر بۆ نمونەی تۆێژینەوەکەی، نمونەی (حصر الشامل) کۆگیر بەکار هێناوە، گەمارۆی گشتگیر بەواتایی وەرگرتنی هەمو ئەندامانی کۆمەڵگەی تۆێژینەوەکە، و لەناو کۆمەڵگەی تۆێژینەوەکە نمونە وەرناگیرێت، وداتاو زانیاری لە هەمو ئەندامانی کۆمەڵگەی تۆێژینەوەکە وەردەگیرێت) (أسلوب العينات و اسلوب الحصر الشامل، ووتار، 2022، پێگەی نجوی)هۆکاری هەڵبژاردنی ئەم جۆرە لە نمونەی تۆێژینەوە لەلایەن تۆێژەرەوە دەگەڕێتەوە بۆ کەمی ژمارەی ئەندامانی کۆمەڵگەی تۆێژینەوەکە لەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەدا کە توێژەر کردویەتە کۆمەڵگەی تۆێژینەوەکەی ژمارەیان (141) ڕۆژنامەوانە.

خشتەی (1) تایبەت بە کۆمەلگەو نمونەی توێژینەوەکە.

ڕۆژنامە	ژمارە	%	کۆی گشتی	%
کوردستانی نوێ	40	28.36	141	%100
خەبات	47	33.33		
هاوڵاتی	15	10.63		
هەولێر	17	10.05		
ئەڤرۆ	9	6.38		
ئاوێنە	3	2.12		
ستاندەر	10	7.09		

چوارەم: سنورەکانی توێژینەوە

سنوری توێژینەوەکە، بریتیە لە-:

سنوری شوێنی: کۆمەڵگەو نمونەی توێژینەوەکە، لە چوار پارێزگاکەی هەرێمی کوردستانە.

سنوری مرۆیی: لەم بوارەی توێژینەوەکەدا، (141) فۆرم بەسەر ئەو ڕۆژنامەوانانەدا دابەش کراوە کە لەناو دەزگاکانی ڕاگەیاندن بەنمونە وەرگیراون، کە بریتییە لەوەرگرتنی ڕای پسپۆڕان و شارەزایانی بواری ڕۆژنامەوانی کە بریتین لە ڕۆژنامەوانان لەچوار پارێزگای هەرێمی کوردستان.

سنوری کاتی: لەم توێژینەوەیەدا، بواری کات زۆر بە هەند وەرگیراوە، کە بریتییە لە (25/ 5 /2022 تا 25/ 12 / 2022).

پێنجەم: ئامرازەکانی کۆکردنەوەی داتاو زانیاری تۆێژینەوەکە

ئامرازەکانی کۆکردنەوەی داتاو زانیاری تۆێژینەوەکە بریتیە لە:

1- **چاوپێکەوتنی کەسی:** ئەم جۆرە لە چاوپێکەوتن لەلایەن توێژەرەوە ئەنجام دەدرێت لەگەڵ کەسێك پەیوەندیدارە بە کێشەی تۆێژینەوەکەوە، وتوێژەر کۆمەڵێك داتاو زانیاری لەڕێگەی گفتوگۆی ڕووبەڕوو لەگەڵ ئەو کەسە ئەنجام دەدات بە ئامانجی دەستخستنی داتاو زانیاری کە خزمەت بە ئامانجی تۆێژینەوەکە دەکات) ، ئەو کەسە بریتیە لە بەپرسی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکانی بونەتە کۆمەڵگەی توێژینەوەکە

2- فۆرمی ڕاپرسی (الاستبیان): فۆرمی ڕاپرسی کەرەسەیەکی دیکەی کۆکردنەوەی داتاو زانیاریی توێژینەوەکەیە ، و گوزارشت لەکۆمەڵێك پرسیاری جۆراوجۆرو پەیوەست بەیەکترو ئامانجەکانی توێژینەوەکە دەهێنێتەدی، ئەمەش لەژێر ڕۆشنایی بابەتی توێژینەوەکەو ئەو کێشەیەی هەڵبیژاردووە. ئەو فۆڕمەش بەڕێگای ڕاستەوخۆ، یان پۆستی ئاسایی، یاخود پۆستی ئەلیکترۆنی، یان هەر ڕێگەیەکی دیکەوە دەدرێت بە کۆمەڵگەی توێژینەوە . (الزیباری: 2011، ١٣١)

3- پێوەری ڕاستی فۆڕمی توێژینەوە : لە گرنگترین ئەو کارانەیە کە توێژەر لە کاتی گەشەسەندن یان هەڵبژاردنی ئامراز یان ئامرازی توێژینەوەکەی بایەخی پێدەدات ئەوەیە، کە تا چەند ئەو ئامرازانە ڕاستن، چونکە مەبەستی توێژەر ئەوەیە کە زانیاری و داتای گونجاو بە دەستبهێنن، ویارمەتی توێژینەوە کە بدات، ئەمەش نایەتەدی تا ئامرازی توێژینەوەی ڕاست بەکارنەهێنێت. (المنيزل و العتوم، 2010، 152).

دەکرێت ژمارەی ڕاستی هەڵسەنگاندنەکە بدرێتە دەست ژمارەیەك (شارەزاو پسپۆڕان)ی ئەو بوارەی کە پێوانەی هەڵسەنگاندنی بۆ کراوە، ئەگەر شارەزایان گوتیان ئەمر هەڵسەنگاندنە رەفتاری پێ پێوانە دەکرێت، ئەوا توێژەر دەتوانێت پشت بە بڕیاری شارەزایان ببەستێت. توێژەر بۆ دەرهێنانی پێوەری ڕاستی پشتی بە (5) پسۆڕی ئەکادیمی لە پسپۆڕییەکانی (ڕاگەیاندن) بەستووە، دوای هەڵسەندگاندنی پسپۆڕان و ئەنجامدانی کاری ژمێریاری بۆ فۆڕمەکان دەرکەوت، کە ڕێژەی سەدی ڕاستی ڕواڵەتی بریتییە لە (92.6%)، کە لەڕاستیدا ئەمە ڕێژەیەکی بەرزی ڕاستەقینەی ڕاستییە بۆ پێوەرەکە بۆ کۆکردنەوەی داتاو زانیاری لەسەر تاکی توێژینەوەکە.

بۆ دیاریکردنی ئاستی جێگیری (الثبات)ی لە ڕێگەی کاتەوە، بەشێوازی دووبارەکردنەوەو بەپشتبەستن بە هاوکێشەی (هۆڵستی)، توێژەر گەیشتە ئەوەی کە ڕێژەکەی بریتییە لە (0.93)، و لەڕووی ئامارییەوە پەیوەستێکی پەسەندکراوە.

باسی سێیەمر: شیکاری خشتەکان.

خشتەی (2) تایبەتمەندییەکانی نمونەی توێژینەوەکە.

گۆڕاو	ڕەگەز	ژمارە	%	کۆی گشتی	%
ڕەگەز	نێر	101	71.6	141	%100
	مێ	40	28.4		
گۆڕاو	تەمەن	ژمارە	%	کۆی گشتی	%
تەمەن	27-18	37	26.2	141	%100
	37-28	52	36.9		
	47-38	34	24.1		
	55-48	12	8.5		
	56-سەروتر	6	4.3		
گۆڕاو	بڕوانامە	ژمارە	%	کۆی گشتی	%
بڕوانامە	بنەڕەتی	5	3.5	141	%100
	ئامادەیی	30	21.3		
	دبلۆمر	40	28.4		
	بەکالۆریۆس	64	45.4		
	ماستەرو دکتۆرا	2	1.4		
گۆڕاو	ناونیشانی ڕۆژنامەوانی	ژمارە	%	کۆی گشتی	%
ناونیشانی ڕۆژنامەوانی	سەرۆکی سازاندنی ڕۆژنامەوانی (رئيس تحرير الصحفي)	7	5.0	141	%100
	جێگری سکرتیری سازاندنی ڕۆژنامەوانی	7	5.0		
	بەڕیوەبەری نوسین	7	5.0		
	بەڕێوەبەری نوسینگەی ڕۆژنامەوانی	12	8.5		
	سەرۆك بەش	12	8.5		
	سازینەری ڕۆژنامەوانی (محرر الصحفي)	32	22.7		
	وێنەگری ڕۆژنامەوانی	24	17.0		
	گۆێگری ڕۆژنامەوانی (صحفي المنصت)	8	5.7		
	ڕۆژنامەوانی وەرگێڕ	14	9.9		

	پەیامنێری ڕۆژنامەوانی	10	7.1		
	نێردەی ڕۆژنامەوانی ناوخۆیی (مراسل الصحفی الداخلی)	2	1.4		
	نێردەی ڕۆژنامەوانی دەرەکی	2	1.4		
	دیزاینەری ڕۆژنامەوانی	4	2.8		
گۆڕاو	شوێنی نیشتەجێبوون	ژمارە	%	کۆی گشتی	%
شوێنی نیشتەجێ بوون	ناوشار	121	85.8	141	%100
	قەزا	18	12.8		
	ناحیە	2	1.4		
	گوند	-	-		
گۆڕاو	شێوازی کارکردن	ژمارە	%	کۆی گشتی	%
شێوازی کارکردن	میلاکی هەمیشەیی	61	43.3	141	%100
	گرێبەست	61	43.3		
	پارچە	11	7.8		
	پاداشت	8	5.7		

خشتەی (2) تایبەتە بە تایبەتمەندیەکانی نمونەی توێژینەوەکە، سەبارەت بە گۆڕاوی ڕەگەز، توێژەر (2) هەڵبژاردەی داناوە ،کۆی گۆڕاوی ڕەگەزی نێر (101) ڕۆژنامەوانە ، لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 71.6 . هەروەها کۆی گۆڕاوی ڕەگەزی مێ (40) ڕۆژنامەوانە ، لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 28.4 . بەپێی پلەبەندی خشتە ئاماریەکە، ڕۆژنامەوانی ڕەگەزی نێر زۆرترینە و لە پلەی یەکەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 71.6، ڕۆژنامەوانی ڕەگەزی مێ بەپلەی دووەم دێت و ڕێژەکەیان بریتیە لە 28.4. سەبارەت بە گۆڕاوی تەمەنی ڕۆژنامەوانانی نمونەی توێژنەوەکە توێژەر (5) هەڵبژاردەی جیاوازی داناوە، تەمەنی (37) ڕۆژنامەوان (27-18) ساڵە، لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان، و ڕێژەکەیان بریتیە لە 26.2 .

هەر سەبارەت بە گۆڕاوی تەمەن ، تەمەنی (52) ڕۆژنامەوان (28-37) ساڵە، لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان، وڕێژەکەیان بریتیە لە 36.9، تەمەنی (34) ڕۆژنامەوان (38-47) ساڵە، لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان، وڕێژەکەیان بریتیە لە 24.1 .تەمەنی (12) ڕۆژنامەوان (48 -55) ساڵە، لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان، وڕێژەکەیان بریتیە لە 8.5 ، هەروەها تەمەنی(6) ڕۆژنامەوان (56) ساڵ سەروترە، لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان، وڕێژەکەیان بریتیە لە 4.3 .

بەپێی پلەبەندی خشتە ئاماریەکە، تەمەنی(28- 37) ساڵ ولە پلەی یەکەمدایەو ڕێژەکەیان 36.9، وتەمەنی(18- 27) ساڵ لە پلەی دووەمدایە وڕێژەکەیان 26.2، وتەمەنی (38- 47) ساڵ لەپلەی سێهەمدایەو ڕێژەکەیان بریتیە لە 24.1، تەمەنی (48-55)ساڵ لە پلەی چوارەمدایەو ڕێژەکەیان بریتیە لە 8.5، تەمەنی (56) ساڵ سەروتر لە پلەی پێنجەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە 4.3 .

سەبارەت بە گۆڕاوی ئاستی زانستی نمونەی توێژینەوەکە توێژەر (5) هەڵبژاردەی داناوە، بڕوانەمەی بنەڕەتی (5) ڕۆژنامەوان هەڵگری بڕوانامەی بنەڕەتین لەکۆی گشتی (141) ڕۆژنامەوان و ڕیژەکەیان بریتیە لە 3.5 ، هەروەها بڕوانەمەی ئامادەیی (30) ڕۆژنامەوان هەڵگری بڕوانامەی بنەڕەتین لەکۆی گشتی (141) ڕۆژنامەوان و ڕیژەکەیان بریتیە لە 21.3، بەڵام بڕوانامەی دبلۆم (40) ڕۆژنامەوان هەڵگری بڕوانەی دبلۆمن لەکۆی گشتی (141) ڕۆژنامەوان وڕیژەکەیان بریتیە لە 28.4. هەروەها بڕوانامەی بکالۆریۆس (64) ڕۆژنامەوان هەڵگری بڕوانامەی بکالۆرێوسن لەکۆی گشتی (141) ڕۆژنامەوان وڕیژەکەیان بریتیە لە 45.4. هەروەها بڕوانامەی ماستەرو دکتورا (2) ڕۆژنامەوان هەڵگری بڕوانامەی بنەڕەتین لەکۆی گشتی (141) ڕۆژنامەوان وڕیژەکەیان بریتیە لە 1.4 .

هەروەها سەبارەت بە گۆڕاوی ناونیشانی ڕۆژنامەوانی نمونەی توێژینەوەکە، توێژەر (13) هەڵبژاردەی ناونیشانی ڕۆژنامەوانی داناوە، (سەرۆکی سازاندنی ڕۆژنامەوانی) (7) ڕۆژنامەوان هەڵیان بژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 5.0، (جێگری سکرتیری سازاندنی ڕۆژنامەوانی) (7) ڕۆژنامەوان هەڵیان بژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیە

لە 5.0، (بەڕێوەبەری نوسین) (7) ڕۆژنامەوان هەڵیان بژاردووە، لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 5.0، (بەڕێوەبەری نوسینگەی ڕۆژنامەوانی) (12) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 8.5، (سەرۆکی بەش) (12) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 8.5، (سازینەری ڕۆژنامەوانی - المحرر الصحفی) (32) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 22.7، (وێنەگری ڕۆژنامەوانی) (24) ڕۆژنامەوان هەڵیان بژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 17.0، (گوێگری ڕۆژنامەوانی - الصحفی المنصت) (8) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەییان بریتیە لە 5.7، (ڕۆژنامەوانی وەرگێڕ) (14) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 9.9، (پەیامنێری ڕۆژنامەوانی) (10) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 7.1، (نێردەی ڕۆژنامەوانی ناوخۆیی - مراسل الصحفی الداخلی) (2) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان، ڕێژەکەیان بریتیە لە 1.4، (نێردەی ڕۆژنامەوانی دەرەکی) (2) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیە لە 1.4، (دیزاینەری ڕۆژنامەوانی) 4 ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 2.8 .

بەپێی پلە بەندی خشتە ئامارییەکەی سەبارەت بە ناونیشانی ڕۆژنامەوانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بەرزترین ڕێژە (سازینەری ڕۆژنامەوانی) یە بە پلەی یەکەم دێت و ڕێژەکەیان بریتیە لە 22.7، (وینەگری ڕۆژنامەوانی) بەپلەی دووەم دێت وڕێژەکەیان بریتیە لە 17.0، (ڕۆژنامەوانانی وەرگێڕ) بە پلەی سێهەم دێت و ڕێژەکەیان بریتیە لە 9.9، (بەڕێوەبەری نوسینگەی ڕۆژنامەوانی و سەرۆکی بەش) بە پلەی چوارەم دێت و ڕێژەکەیان بریتیە لە 8.5 ، (پەیامنێری ڕۆژنامەوانی) بە پلەی پێنجەم دێت و ڕێژەکەیان بریتیە لە 7.1، (سەرۆکی سازاندنی ڕۆژنامەوانی - رئیس التحریر الصحفی) و (جێگری سکرتێری سازاندنی ڕۆژنامەوانی و بەرێوەبەری نوسین) بە پلەی شەشەم دێت و ڕێژەکەیان بریتیە لە 5.0، (دیزاینەری ڕۆژنامەوانی) بە پلەی حەوتەم دێت و ڕێژەکەیان بریتیە لە 2.8، (نێردەی ڕۆژنامەوانی ناوخۆیی و درەکی) بە پلەی هەشتەم دێت وڕێژەکەیان بریتیە لە 1.4.

سەبارەت گۆراوی شوێنی نیشتەجێبوونی ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، ئەو ڕۆژنامەوانانەی (نیشتەجێی شارن) ژمارەیان(121) ڕۆژنامەوانە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیە لە 85.8، ڕۆژنامەوانانی (نیشتەجێی قەزا) ژمارەیان (18) ڕۆژنامەوانە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیە لە 12.8، ڕۆژنامەوانانی نیشتەجێی (ناحیە) ژمارەیان (2) ڕۆژنامەوانە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان ڕێژەکەیان بریتیەلە 1.4 .

بەپێی پلە بەندی خشتە ئامارییەکەی سەبارەت بە شوێنی نیشتەجێبونی نمونەی توێژینەوەکە بەرێزترین ڕێژەی ڕۆژنامەوانانی (نیشتەجێی شار) لە پلەی یەکەمدایە و رێژەکەیان بریتیە لە 85.8، ڕۆژنامەوانانی نیشتەجێی (قەزا) لە پلەی دووەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیەلە 12.8، ڕۆژنامەوانانی نیشتەجێی (ناحیە) لە پلەی سێهەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 1.4 ە.

سەبارەت بە گۆڕاوی شێوازی کارکردنی ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، توێژەر (4) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (میلاکی هەمیشەیی) (61) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان، ڕێژەکەیان بریتیە لە 43.3، هەڵبژاردەی (گرێبەست) (61) ڕۆژنامەوان هەڵیان بژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیە لە 43.3، هەڵبژاردەی (پارچە) (11) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیەلە 7.8، هەڵبژاردەی (پاداشت) (8) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیەلە 5.7.

بەپێی پلە بەندی خشتە ئامارییەکەی سەبارەت بە گۆڕاوی شێوازی کارکردنی ڕۆژنامەوانانی نمونەی توێژینەوەکە، بەرزترین ڕێژەی ڕۆژنامەوانی (میلاکی هەمیشەیی و گرێبەستن) لە پلەی یەکەمدان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 43.3، شێوازی کارکردنی (پارچە) لە پلەی دووەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە 7.8، شێوازی کارکردنی (پاداشت) لە پلەی سێهەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 5.7 .

7- چەند ساڵە کار لە بواری ڕۆژنامەوانیدا دەکەیت؟

خشتەی (3) ساڵانی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لە بواری ڕۆژنامەوانیدا ڕوون دەکاتەوە.

ژ	بڕگە	چەندبارە	ڕێژەی سەدی	پلە بەندی
1	کەمتر لە ساڵێك	12	8.5	پێنجەم

2	1-5ساڵ	43	30.5	یەکەم
3	6-12ساڵ	32	22.7	سێهەم
4	13-19 ساڵ	36	25.5	دووەم
5	20ساڵ و سەرووتر	18	12.8	چوارەم
کۆی گشتی		141	100%	

بەپێی خشتەی (3) کە تایبەتە بە ساڵانی کارکردن لە بواری ڕۆژنامەوانیدا، تایبەت بە نمونەی توێژینەوەکە، توێژەر بۆ ئەو مەبەستە (5) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (کەمتر لە سالێك) (12) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژردووە لەکۆی گشتی 141 و ڕێژەکەیان بریتیە لە 8.5، هەڵبژاردەی (1 - 5 ساڵ 43) (43) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژردووە لەکۆی گشتی 141و ڕێژەکەیان بریتیە لە 30.5، هەڵبژاردەی (6 - 12 ساڵ) (32) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژردووە لەکۆی گشتی 141 و ڕێژەکەیان بریتیە لە 22.7، 13هەڵبژاردەی (13-19 ساڵ) (36) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژردووە لەکۆی گشتی 141 و ڕێژەکەیانبریتیە لە 25.5، هەڵبژاردەی (20 ساڵ سەروتر) (18) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 وڕێژەکەیان بریتیە لە 12.8 . بەپێی پلە بەندی خشتە ئامارییەکەی تایبەت بە ساڵی کارکردن لە بواری ڕۆژنامەوانیدا، تایبەت بە نمونەی توێژینەوەکە، ساڵانی کارکردنی(1 - 5) ساڵ پلەی یەکەمی بەدەست هێناوە وڕێژەکەیان بریتیە لە 30.5، (13 -19) ساڵ لە پلەی دووەمدایەو ڕێژەکەیان بریتیە لە 25.5،(6 -12) ساڵ لە پلەی سێهەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 22.7،(20) ساڵ سەروتر لە پلەی چوارەمدایەو ڕێژەکەیان بریتیە لە 12.8، (کەمتر لە ساڵێك)لە پلەی پێنجەم و ڕێژەکەیان بریتیە لە 8.5.

8-هیچ کارێکی دیکەت هەیە جگە لەکاری ڕۆژنامەوانی؟

خشتەی (4) تابەت بە بەکاری دیکەی ڕۆژنامەوانان جگە لەکاری ڕۆژنامەوانی ڕوون دەکاتەوە.

ژ	برگە	چەندبارە	ڕێژەی سەدی	پلە بەندی
1	بەڵێ	70	49.6	دووەم
2	نەخێر	71	50.4	یەکەم
کۆی گشتی		141	100%	

بەپێی خشتەی (4) تایبەتە بەکاری ڕۆژنامەوانی ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (بەڵێ) (70) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیە لە 49.6، هەڵبژاردەی (نەخێر) (71) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 50.4 .

بەپێی پلەبەندی خشتە ئامارییەکەی تایبەت بەکاری ڕۆژنامەوانی ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، ئەو ڕۆژنامەوانانەی جگە لەکاری ڕۆژنامەوانی کاری دیکە دەکەن، پلەی یەکەمیان وەرگرتوە و ڕێژەکەیان بریتیەلە 50.4، ئەو ڕۆژنامەوانانەی تەنها کاری ڕۆژنامەوانی دەکەن بە پلەی دووەم دێت و ڕێژەکەیان بریتیە لە 498.6 .

9-ئەگەر وەڵامەکەت بەڵێ بو جۆری کارەکەت چیە؟.

خشتەی (5) جۆری کاری دیکەی ڕۆژنامەوانان جگە لەکاری رۆژنامەوانی ڕوون دەکاتەوە.

ژ	برگە	چەندبارە	ڕێژەی سەدی	پلە بەندی
1	فەرمانبەری حکومی	72	51.06	یەکەم
2	فەرمانبەری کەرتی تایبەت	50	35.46	دووەم
3	کاری ئازاد	19	13.47	سێهەم
کۆی گشتی		141	100%	

بەپێی خشتەی (5) تایبەتە بە جۆری کاری دیکەی ڕۆژنامەوانانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، توێژەر (3) هەڵبژاردەی داناوە، (فەرمانبەری حکومی) (72) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 51.06، (فەرمانبەری کەرتی تایبەت) (50) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 35.46، (کاری ئازاد) (19) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 13.47 .
بە پێی پلەبەندی خشتە ئاماریەکەی تایبەتە بە جۆری کاری دووەمی ڕۆژنامەوانانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، (فەرمانبەری حکومی) پلەی یەکەمی وەرگرتووە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 51.06، (فەرمانبەری کەرتی تایبەت) لە پلەی دووەمدایە ورێژەکەیان بریتیە لە 35.46 ، (کاری ئازاد) لە پلەی سێهەمدایە، ڕێژەکەیان بریتیە لە 13.47.

10-ئایا ڕۆژنامەوانان پسپۆری بڕوا نامەکەیان تایبەتە بە بواری ڕاگەیاندن؟.

خشتەی (6) پسپۆڕی و بڕوانامەی ڕۆژنامەوانان لە بواری ڕاگەیاندن ڕوون دەکاتەوە.

ژ	بڕگە	چەندبارە	ڕێژەی سەدی	پلە بەندی
1	بەڵی	42	29.8	دووەم
2	نەخێر	99	70.2	یەکەم
	کۆی گشتی	141	100%	

بەپێی خشتەی (6) کە تایبەتە بە پسپۆڕی بڕوانامەی ڕۆژنامەوانانی نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (2) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (بەڵێ) (42) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 29.8، 99، هەڵبژاردەی (نەخێر) (99) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 70.2 .
بە پێی پلە بەندی خشتە ئامارییەکەی تایبەتە بە پسپۆڕی بڕوانامەی ڕۆژنامەوانانی نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (نەخێر)، لە پلەی یەکەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیەلە 29.8، هەڵبژاردەی (بەڵی) لەپلەی دووەمدایە ورێژەکەیان بریتیە لە 70.2 .

11-ئەگەر ڕۆژنامەوان پسپۆڕی بڕوانامەکەیان تایبەت نیە بە بواری ڕاگەیاندن ئایا هیچ خولێکیان بینیوە لەو بوارەدا ؟.

خشتەی (7) بینینی خول لە بواری ڕۆژنامەوانی لەلایەن ڕۆژنامەوانان ڕوون دەکاتەوە.

ژ	بڕگە	چەندبارە	ڕێژەی سەدی	پلە بەندی
1	بەڵی	106	75.2	یەکەم
2	نەخێر	35	24.8	دووەم
	کۆی گشتی	141	%100	

بەپێی خشتەی (7) تایبەتە بە بینینی خول لەبواری ڕۆژنامەوانی بۆ ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، توێژەر بۆ ئەو مەبەستە (2) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (بەڵێ) (106) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان ورێژەکەیان بریتییە لە 75.2، هەڵبژاردەی (نەخێر) (35) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 24.8 .
بە پێی پلە بەندی خشتە ئاماریەکەی تایبەتە بە بینینی خول لەبواری ڕۆژنامەوانی بۆ ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (بەڵێ) لە پلەی یەکەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 75.2، هەڵبژاردەی (نەخێر) لەپلەی دووەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 24.8

12- بڕی موچەی مانگانەی ڕۆژنامەوان چەندە؟

خشتەی (8) بڕی موچەی مانگانەی ڕۆژنامەوان ڕوون دەکاتەوە.

ژ	بڕگە	چەندبارە	ڕێژەی سەدی	پلە بەندی
1	کەمتر لە 500 هەزار	50	35.5	دووەم
2	500هەزار	80	56.7	یەکەم

	1000000یەك ملێۆن	9	6.4	سێهەم
	زیاتر لە یەك ملیون	2	1.4	چوارەم
کۆی گشتی		141	100%	

بەپێی خشتەی (8) کە تایبەتە بە بڕی موچەی مانگانەی ڕۆژنامەوانانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، توێژەر بۆ ئەو مەبەستە (4) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (کەمتر لە 500 هەزاردینار) (50) ڕۆژنامەوان هەڵیان بژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 35.5 ، هەڵبژاردەی (500 هەزاردینار) (80) ڕۆژنامەوان هەڵیان بژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 56.7، هەڵبژاردەی (**1000000** یەك ملیون دینار) (9) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 6.4، هەڵبژاردەی (زیاتر لە یەك ملێون دینار) (2) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 1.4.

بە پێی پلە بەندی خشتە ئاماریەکەی تایبەتە بە بڕی موچەی مانگانەی ڕۆژنامەوانانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (500 هەزاردینار)، لە پلەی یەکەمدایە وڕێژەکەیان بریتیەلە 56.7، هەڵبژاردەی (کەمتر لە 500 هەزاردینار) لەپلەی دووەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 35.5، هەڵبژاردەی (1000000 یەك ملیۆن دینار) لەپلەی سێهەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 6.4، هەڵبژاردەی (زیاتر لە یەك ملێۆن دینار) لە پلەی چوارەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 1.4 .

دووەم: کاریگەری سیاسەتی دامەزراوەی میدیایی لەسەر دەرگاوانی ڕۆژنامەوان.

1- ئایا دەرگاوان ڕۆڵی هەبوە لە داڕشتنەوەی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکان لە نێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکاندا؟ .

خشتەی (9) ڕۆڵ بینینی دەرگاوان لە داڕشتنەوەی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکان لە نێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکاندا ڕوون دەکاتەوە .

وەڵام	دوبارەبوونەوە	ڕێژەی سەدی	پلە
زۆر	64	45.4	یەکەم
تاڕادەیەك	54	38.3	دووەم
کەم	23	16.3	سێهەم
کۆی گشتی	141	% 100	
لادانی پێوەری	0.732306		
ناوەندی ژمێری	1،70922		

بەپێی خشتەی (9) تایبەت بە ڕۆڵ بینینی دەرگاوان لە داڕشتنەوەی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکان لە نێو ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی ڕۆژنامەوانەکانیان بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (3) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (زۆر) (64) ڕۆژنامەاوان هەڵیان بژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 45.4، هەڵبژاردەی (تاڕادەیەك) (54) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 38.3، هەڵبژاردەی (کەم) (23) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە، لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 16.3،

بەپێی پلە بەبەندی خشتە ئاماریەکەی تایبەت بە ڕۆڵ بینینی دەرگاوان لە داڕشتنەوەی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکان لە نێو ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی ڕۆژنامەوانەکانیان بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (زۆر) لە پلەی یەکەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە 45.4، هەڵبژاردەی (تاڕادەیەك) لە پلەی دوەمدایەو ڕێژەکەیان بریتیە لە 38.3، هەڵبژاردەی (کەم) لە پلەی سێهەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە 16.3، لادانی پێوەریەکەی بریتیە لە 0.732306، ناوەندی ژمێریەکەی بریتیە لە 1.70922 .

2-ئایا ڕۆژنامەوانان بابەتەکانیان بە چ پێوەرێك پێواوە؟.

ژ	برگە	چەندبارە	ڕێژەی سەدی	پلە بەندی
1	پێوەری خودی			-

2	پێوەری تایبەت بە دەزگا میدیاییەکان	54	38.3	دووەم
3	پێوەری بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتی	-	-	-
4	پێوەری ئێتیکی	-	-	-
5	پێوەری یاسایی	-	-	-
6	پێوەری حیزبی و سیاسی	87	61.7	یەکەم
7	پێوەری ئازادی	-	-	-
	کۆی گشتی	141	100%	

خشتەی (10) پێوەرەکانی پێوانەکردنی بابەتە ڕۆژنامەوانییەکان ڕوون دەکاتەوە .

بەپێی خشتەی (10) تایبەتە بەوپێوەرانەی ڕۆژنامەوانان بابەتە ڕۆژنامەوانیاکانیانی پێدەپێون بۆ ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (7) هەڵبژاردەی پێوەری داناوە، نمونەی توێژینەوەکە تەنها (2) پێوەریان هەڵبژاردووە ئەوانیش، هەڵبژاردەی (پێوەری تایبەت بەدەزگا میدیاییەکان) (54) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 38.3، هەڵبژاردەی (پێوەری حزبی و سیاسی) (87)ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 61.7 .

بەپێی پلە بەندی خشتە ئامارییەکەی تایبەت بەوپێوەرانەی ڕۆژنامەوانان بابەتە ڕۆژنامەوانیاکانیانی پێدەپێون بۆ ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (پێوەری حزبی و سیاسی) لەپلەی یەکەمدایە و لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 61.7، هەڵبژاردەی (پێوەری تایبەت بەدەزگا میدیاییەکان) لەپلەی دووەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 38.3 .

3-ئایا ئەو پێوەرانە چ ڕۆڵێکی بینیوە وەك دەرگاوان؟.

خشتەی (11) جۆری ڕۆڵ بینینی پێوەرەکانی وەك دەرگاوان ڕوون دەکاتەوە

ژ	بڕگە	چەندبارە	ڕێژەی سەدی	پلە بەندی
1	ڕۆڵی ئەرێنی	120	85.2	یەکەم
2	ڕۆڵی نەرێنی	21	14.8	دووەم
	کۆی گشتی	141	100%	

بەپێی خشتەی (11) تایبەتە بە جۆری ڕۆڵ بینینی ئەو پێوەرانەی ڕۆژنامەوانان بەکاری دەهێنن وەك دەرگاوان لەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (2) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (ڕۆلی ئەرێنی) (12) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 85.2، هەڵبژاردەی (ڕۆڵی نەرێنی) (21) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان، ڕێژەکەیان بریتیە لە 14.8. بەپێی پلە بەندی خشتە ئامارییەکەی تایبەت بە جۆری ڕۆڵ بینینی ئەو پێوەرانەی ڕۆژنامەوانان بەکاری دەهێنن وەك دەرگاوان لەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (ئەرێنی) لەپلەی یەکەمدایە ولەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 85.2 ، هەڵبژاردەی (ڕۆڵی نەرێنی) لەپلەی دووەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە.

هەڵبژاردەی (ڕۆڵی ئەرێنی) زۆرترین ڕێژەی ڕۆژنامەوانانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیە یانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە هەڵیانبژاردووە بە بەراورد بە (ڕۆڵی نەرێنی).

4- ئایا دەرگاوان چ ڕۆڵێکی بینیوە لەبەردەم بڵاونەبوونەوەو بڵاوبوونەوەی بابەتە ڕۆژنامەوانیەکانیان لەلایەن سەرنووسەر و بەڕێوەبەری نوسین و ڕۆژنامەوانەکانەوە؟ .

خشتەی (12) ڕۆڵ بینی دەرگاوان لەبەردەم بڵاونەبوونەوەو بڵاوبوونەوەی بابەتە ڕۆژنامەوانیەکانیان ڕوون دەکاتەوە.

وەڵام	دوبارەبوونەوە	ڕێژەی سەدی	پلە
زۆرباش	61	43.3	یەکەم
تاڕادەیەك	53	37.6	دووەم

کەم	27	19.1	سێهەم
کۆی گشتی	141	% 100	
لادانی پێوەری	0.754990		
ناوەندی ژمێری	1.758865		

بەپێی خشتەی (12) تایبەتە بە ڕۆڵ بینینی دەرگاوان لەبەردەم بڵاوبونەوە و بڵاونەبونەوەی بابەتە ڕۆژنامەوانیەکانی ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (3) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (زۆرباش) (61) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 43.3، هەڵبژاردەی (تا ڕادەیەك) (53) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 37.6، هەڵبژاردەی (کەم) (27) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیەلە 19.1 .

بەپێی پلە بەندی خشتە ئاماریەکەی تایبەت بە ڕۆڵ بینینی دەرگاوان لەبەردەم بڵاوبونەوە و بڵاونەبونەوەی بابەتە ڕۆژنامەوانیەکانی ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (زور باش) لەپلەی یەکەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە 43.3، هەڵبژاردەی (تاڕادەیەك) لەپلەی دووەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 37.6، هەڵبژاردەی (کەم) لەپلەی سێهەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە 19.1، ڕێژەیی لادانی پێوەری بریتیە لە 0.754990 ڕێژەیی ناوەندی ژمێری بریتیە لە 1.758865 .

5-ئایا سیستمی کارگێڕی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەسەر کاری پیشەیی ڕۆژنامەوانان؟ .

خشتەی (13) سیستمی کارگێڕی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان ڕوون دەکاتەوە.

ژ	بڕگە	چەندبارە	ڕێژەی سەدی	پلە بەندی
1	بەڵێ	73	51.8	یەکەم
2	نەخێر	68	48.2	دووەم
کۆی گشتی		141	100%	

سەبارەت بە خشتەی (13) تایبەتە بە سیستمی کارگێڕی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکانی ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (2) هەڵبژردەی داناوە، هەڵبژاردەی (بەڵێ) (73) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لەکۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 51.8، هەڵبژاردەی (نەخێر) (68) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیە لە 48.2 .

بەپێی پلەبەندی خشتە ئاماریەکەی تایبەت بە سیستمی کارگێڕی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکانی نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (بەڵێ) لە پلە ی یەکەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 51.8، هەڵبژاردەی (نەخێر) لەپلەی دووەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە 48.2 .

6- ئایا ڕێنمایی ویاسا کارگێڕیەکانی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان وەك دەرگاوانێك ڕۆڵی هەبوە لەبواری کاری ڕۆژنامەواناندا؟.

خشتەی (14) ڕێنمایی و یاسا کارگێڕیەکانی دەزگا ڕۆژنامەوانییەکان وەك دەرگاوان ڕۆڵی هەبووە لە بواری کاری ڕۆژنامەواناندا ڕوون دەکاتەوە.

وەڵام	دوبارەبوونەوە	ڕێژەی سەدی	پلە
زۆرباش	28	19.9	سێهەم
تاڕادەیەك	63	44.7	یەکەم
کەم	50	35.5	دووەم
کۆی گشتی	141	% 100	
لادانی پێوەری	0.729811		
ناوەندی ژمێری	2.156028		

هەروەها خشتەی (14) تایبەتە بە ڕینمایی و یاسا کارگێڕیەکانی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان وەك دەرگاوانێك ڕۆڵی هەبووە لە بواری کاری ڕۆژنامەوانانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (3) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (زۆرباش) (28) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 19.9،

هەڵبژاردەی (تاڕادەیەك) (63) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان 44.7، هەڵبژاردەی (کەم) (50) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 35.3 .

بەپیی پلەبەندی خشتە ئاماریەکە تایبەت بە ڕینمایی و یاسا کارگێرییەکانی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان وەك دەرگاوانێك ڕۆڵی هەبووە لە بواری کاری ڕۆژنامەوانانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (تا ڕادەیەك) لەپلەی یەکەمدایە وڕێژەکانیان بریتیە لە 44.7، هەڵبژاردەی (زۆرباش) لە پلەی دووەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە 19.9، هەڵبژاردەی (کەم) لە پلەی سێهەمدایە و ڕێژەکەیان 35.3، ڕێژەی لادانی پێوەری بریتیە لە 0.729811، ڕێژەیی ناوەندی ژمێری بریتیە لە 20156028 .

7-ئایا کەشی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لە نێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەکاری پیشەیی ڕۆژنامەواناندا؟.

خشتەی (15) کەشی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لە نێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان و ڕۆڵی دەرگاوان لەکاری پیشەیی ڕۆژنامەوان ڕوون دەکاتەوە.

وەڵام	دوبارەبوونەوە	ڕێژەی سەدی	پلە
زۆرباش	37	26.2	سێهەم
تاڕادەیەك	53	37.6	یەکەم
کەم	51	36.2	دووەم
کۆی گشتی	141	% 100	
لادانی پێوەری	0.786538		
ناوەندی ژمێری	2.099291		

هەروەها خشتەی (15) تایبەتە بە کەشی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لەنێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەکاری پیشەیی ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (3) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (زۆر باش) (37) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیە لە 26.2، هەڵبژاردەی (تاڕادەیەك) (53) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 37.6، هەڵبژاردەی (کەم) (51) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 36.2 . بەپێی پلەبەندی خشتە ئاماریەکە تایبەت بە کەشی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لەنێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەکاری پیشەیی ئەو ڕۆژنامەوانانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (تا ڕادەیەك) لەپلەی یەکەمدایە و ڕێژەکانیان بریتیە لە 37.6، هەڵبژاردەی (کەم) لە پلەی دووەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 36.2، هەڵبژاردەی (زۆر باش) لە پلەی سێهەمدایە وڕێژەکەیان بریتیە لە 26.2، ڕێژەی لادانی پێوەری بریتیە لە 0.786538، ڕێژەیی ناوەندی ژمێری بریتیە لە 2.099291 .

8-ئایا ئاژانسەکانی هەواڵ کەدەزگا ڕۆژنامەوانیەکان وەك سەرچاوەی هەواڵ پشتی پێ دەبەستن ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لە دیارکردنی هەواڵ و ئاڕاستەکردنیدا؟.

خشتەی (16) ئاژانسەکانی هەواڵ کەدەزگا ڕۆژنامەوانیەکان وەك سەرچاوەی هەواڵ پشتی پێ دەبەستن ڕۆڵی دەرگاوانیان بینیوە ڕوون دەکاتەوە.

وەڵام	دوبارەبوونەوە		ڕێژەی سەدی	پلە
زۆرباش	10		7.1	سێهەم
تاڕادەیەك	61		43.3	دووەم
کەم	70		49.6	یەکەم
کۆی گشتی	141		% 100	
لادانی پێوەری			0.623745	
ناوەندی ژمێری			2.425532	

هەروەها خشتەی (16) تایبەتە بە ئاژانسە هەواڵییەکانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی کەبونەتە نمونەی توێژینەوەکە وەک سەرچاوەی هەواڵ ڕۆژنامەوانەکانیان پشتی پێدەبەستن، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (3) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (زۆر باش) (10) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان ورێژەکەیان بریتیە لە 7.1، هەڵبژاردەی (تاڕادەیەك) (61) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 43.3 ، هەڵبژاردەی (کەم) (70) ڕۆژنامەوان هەڵیانبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 49.6.

بەپێی پلەبەندی خشتە ئاماریەکە تایبەت بە ئاژانسە هەواڵیەکانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە و وەك سەرچاوەی هەواڵ ڕۆژنامەوانەکانیان پشتی پێدەبەستن، وەك دەرگاوانێك ڕۆڵی هەبووە لە دیاریکردنی هەواڵ و ئاڕاستەکردنیدا، هەڵبژاردەی (کەم) لەپلەی یەکەمدایە ورێژەکانیان بریتیە لە 49.6، هەڵبژاردەی (تا ڕادەیەك) لە پلەی دووەمدایە ورێژەکەیان بریتیە لە 43.3، هەڵبژاردەی (زۆر باش) لە پلەی سێهەمدایە ورێژەکەیان 7.1 ، ڕێژەی لادانی پێوەری بریتیە لە 0.623745، ڕێژەیی ناوەندی ژمێری بریتیە لە 2.425532.

9-ئایا شێوازی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لەڕووی کاتی کارکردنەوە ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەکاری پیشەی ڕۆژنامەوانان؟ .

خشتەی (17) ڕۆڵی دەرگاوان و شێوازی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لەڕووی کاتی کارکردنەوە ڕوون دەکاتەوە.

وەڵام	دوبارەبوونەوە	ڕێژەی سەدی	پلە
زۆرباش	18	12.8	سێهەم
تاڕادەیەك	59	41.8	دووەم
کەم	64	45.4	یەکەم
کۆی گشتی	141	100 %	
لادانی پێوەری	0.691752		
ناوەندی ژمێری	2.326241		

هەروەها خشتەی (17) تایبەتە بە شێوازی کارکردنی ڕۆژنامەوانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە لە ڕووی کاتی کارکردنەوە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (3) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (زۆر باش) (18)ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 12.8، هەڵبژاردەی (تاڕادەیەك) (59) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان، ڕێژەکەیان بریتیە لە 41.8، هەڵبژاردەی (کەم) (64) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 45.6.

بەپێی پلەبەندی خشتە ئاماریەکە تایبەت بە شێوازی کارکردنی ڕۆژنامەوانی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی بونەتە نمونەی توێژینەوەکە لە ڕووی کاتی کارکردنەوە، وەك دەرگاوانێك ڕۆڵی هەبووە لە کاری پیشەیی ڕۆژنامەواناندا، هەڵبژاردەی (کەم) لەپلەی یەکەمدایە ورێژەکانیان بریتیە لە 45.4، هەڵبژاردەی (تا ڕادەیەك) لە پلەی دووەمدایە ورێژەکەیان بریتیە لە 41.8، هەڵبژاردەی (زۆرباش) لە پلەی سێهەمدایە و ڕێژەکەیان 12.8، ڕێژەی لادانی پێوەری بریتیە لە 0.691752، ڕێژەیی ناوەندی ژمێری بریتیە لە 2.326241 .

10- تا چەند ڕۆژنامەوانی دەرگاوان گونجاوە لەگەڵ سیاسەتی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیەی کە کاری تێدا دەکات؟ .

خشتەی (18) ڕادەی گونجاندنی ڕۆژنامەوانی دەرگاوان لەگەڵ سیاسەتی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیەی کە کاری تێدا دەکات ڕوون دەکاتەوە.

وەڵام	دوبارەبوونەوە	ڕێژەی سەدی	پلە
زۆرباش	83	58.9	یەکەم
تاڕادەیەك	52	36.9	دووەم
کەم	6	4.3	سێهەم
کۆی گشتی	141	100 %	
لادانی پێوەری	0.579102		

ناوەندی ژمێری	1.453901

هەروەها خشتەی (18) تایبەتە بە ڕادەی گونجاندنی ڕۆژنامەوانانی دەرگاوان لەگەڵ سیاسەتی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی کاری تێدا دەکەن و بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (3) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (زۆر باش) (83) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 58.9، هەڵبژاردەی (تاڕادەیەك) (52) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 36.9، هەڵبژاردەی (کەم) (6) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 4.3 .

بەپێی پلەبەندی خشتە ئاماریەکە تایبەت بە ڕادەی گونجاندنی ڕۆژنامەوانانی دەرگاوان لەگەڵ سیاسەتی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی کاری تێدا دەکەن و بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (زۆرباش) لەپلەی یەکەمدایە ورێژەکانیان بریتیە لە 58.9، هەڵبژاردەی (تا ڕادەیەك) لە پلەی دووەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیە لە 36.9، هەڵبژاردەی (کەم) لە پلەی سێهەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیەلە 4.3، ڕێژەی لادانی پێوەری بریتیە لە 0.579102، ڕێژەیی ناوەندی ژمێری بریتیە لە 1.453901 .

11-ئایا دەرگاروان پەیڕەوی سیاسەتی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکە دەکات؟.

خشتەی (19) دەرگاروان پەیڕەوی سیاسەتی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکە دەکات ڕوون دەکاتەوە.

وەڵام	دوبارەبوونەوە	ڕێژەی سەدی	پلە
زۆرباش	92	65.2	یەکەم
تارادەیەك	39	27.7	دووەم
کەم	10	7.1	سێهەم
کۆی گشتی	141	% 100	
لادانی پێوەری	0.622851		
ناوەندی ژمێری	1.418440		

هەروەها خشتەی (19) تایبەتە بە دەرگاوان و پەیڕەوکردنی سیاسەتی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی کاری تێدا دەکەن و بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر (3) هەڵبژاردەی داناوە، هەڵبژاردەی (زۆر باش) (93) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە 65.2، هەڵبژاردەی (تاڕادەیەك) (39) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان وڕێژەکەیان بریتیە لە 27.7، هەڵبژاردەی (کەم) (10) ڕۆژنامەوان ئەو هەڵبژاردەیان هەڵبژاردووە لە کۆی گشتی 141 ڕۆژنامەوان و ڕێژەکەیان بریتیە لە7.1 .

بەپێی پلەبەندی خشتە ئاماریەکە تایبەت بە دەرگاوان و پەیڕەوکردنی سیاسەتی ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی کاری تێدا دەکەن و بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، هەڵبژاردەی (زۆر باش) لەپلەی یەکەمدایە و ڕێژەکانیان بریتیە لە 65.2 ، هەڵبژاردەی (تا ڕادەیەك) لە پلەی دووەمدایە ورێژەکەیان بریتیە لە 27.7، هەڵبژاردەی (کەم) لە پلەی سێهەمدایە و ڕێژەکەیان بریتیەلە 7.1، ڕێژەی لادانی پێوەری بریتیە لە 0.622851، ڕێژەیی ناوەندی ژمێری بریتیە لە 1.418440.

4- دەرئەنجام

لەم بەشەی توێژینەوەیەکە توێژەر هەوڵیداوە بزانێ دەرگاوان چ ڕۆڵێکی هەبووە لەسەر داڕشتنەوەی ناوەڕۆکە ڕۆژناوانەیەکان و فاکتەرەکان وەك دەرگاوانێك چ ڕۆڵێکیان بینیوە لەسەر کاری پیشەیی ڕۆژنامەوانان، بۆ ئەو مەبەستە توێژەر فۆرمی ڕاپرسی دابەش کردووە بەسەر(141) ڕۆژنامەوانی دەزگا ڕۆژنامەوانیە حزبی و ئەهلی و ئازادەکان، و بونەتە کومەڵگەو نمونەی توێژینەوەکە، دەرئەنجامەکەی بەم شێوەیەی لای خوارەوەیە :-

1- ڕۆڵی دەرگاوان لە داڕشتنەوەی ناوەڕۆکە ڕۆژنامەوانیەکان لە نێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکاندا، زۆرترین ژمارەی ڕۆژنامەوانان پێیان وابووە دەرگاوان بەڕێژەی زۆر ڕۆڵی هەبووە .

2- ئەو پێوەرانەی ڕۆژنامەوانانی نمونەی توێژینەوەکە بەکاریان هێناوە بۆ بابەتە ڕۆژنامەوانیەکانیان، زۆرترین ڕۆژنامەوانان پێوەری حزبی و سیاسیان هەڵبژاردووە ڕۆڵەکەش ڕۆڵێکی ئەرێنی بووە.

3- سیستمی کارگێڕی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان زۆرینەی ڕۆژنامەوانان پێیان وابووە سیستمی کارگێڕی ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەسەر کاری پیشەیی ڕۆژنامەوان .

4- ڕینماییی و یاسا کارگێڕیەکانی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکانی نمونەی توێژینەوەکە و کەشی کارکردنی ڕۆژنامەوانیەکانیان، زۆرینەی ڕۆژنامەوانەکان پێیانوابووە تا ڕادەیەك وەك دەرگاوان ڕۆڵی هەبووە.

5- ئاژانسەکانی هەواڵ کە دەزگا ڕۆژنامەوانیەکانی نمونەی توێژینەوەکە وەك سەرچاوەی هەواڵ پشتیان پێ بەستووە لە دیاریکردنی هەواڵ و ئاڕاستەکردنیدا و شێوازی کاتی کارکردنی ڕۆژنامەوانان ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە لەکاری پیشەیی ڕۆژنامەوانانداا، زورینەی ڕۆژنامەوانان پێیانوابووە بەڕێژەیەکی کەم ڕۆڵی دەرگاوانی هەبووە .

6- سەبارەت بەکەشی کارکردن و شێوازی کارکردنی ڕۆژنامەوانان لە ڕووی کاتەوە ، زۆرینەی ڕۆژنامەوانان پێیان وابووە تا ڕادەیك گونجاوە .

7- سەبارەت بە سیاسەتی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکان و پەیڕەوکردنی لەلایەن دەرگاوانەوە بە ڕێژەی زۆر باش دەرگاوان پەیڕەوی سیاسەتی دەزگا ڕۆژنامەوانیەکانی کردووە و لەگەڵی گونجاوە .

5- ڕاسپاردە و پێشنیارەکان

1- توێژەر پێشنیار دەکات بۆ توێژەرێکی دیکە پاش چەند ساڵێکی دیکە لەسەر هەمان ناونیشان و هەمان کۆمەڵگەی توێژینەوە، توێژینەوەیەکی دیکە ئەنجام بدات بۆ ئەوەی بزانێت، ئەو فاکتەرانەی ڕۆڵی دەرگاوانی بینیوە و گاریگەری نەرێنی کردۆتەوە سەر کاری پیشەیی ڕۆژنامەوانان لەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەدا، هەمان فاکتەر بوونی ماوە یان چارەسەرکراون.

2- توێژەر پێشنیار دەکات بۆ ئەو دەزگا ڕۆژنامەوانیانەی ڕۆژنامەوانەکانیان بونەتە نمونەی توێژینەوەکە، زیاتر گرنگی بە دامەزراندنی هەڵگرانی بڕوانامەی ڕاگەیاندن بدەن لە پێناو بەرەوپێشچوونی کاری پیشەیی ڕۆژنامەوانی لەنێو دەزگا ڕۆژنامەوانیەکەیاندا. گرنگی زیاتر بدەن بەو بڕە پارەی وەك مووچە دەیدەن بە ڕۆژنامەوانەکانیان زیادی بکەن چونکە ئەو بڕە پارەیە کەمە و بەشی پێداویستی ژیانیان ناکات، ڕۆژنامەوان گەر داهاتی کەم بێت ناتوانێت زۆر بە باشی کاری پیشەیی ڕۆژنامەوانی ئەنجام بدات و دەبێتە دەرگاوانێك لەبەر دەم کارە پیشەیەکەیدا.

6- لیستی سەرچاوەکان

یەکەم: پەرتووك بە زمانی کوردی

- موحسنی، مەنوچێهر، 2007، دەروازەکانی کۆمەڵناسی، و: ڕێبوار سیوەلی و ئەوانی تر، چاپی سێهەم، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی موکریانی، هەولێر .

دووەم: پەرتووك بە زمانی عەرەبی

- أبو أصبع، صالح خليل، الأتصال الجماهيری، 1999، ط2، دارالشروق للنشر و التوزيع، عمان، الأردن.
- أبوجادو، صالح محمد علی، 2002 سيكولوجية التنشئة الاجتماعية، دار الميسرة للنشر و التوزيع و الطباعة، عمان.
- بيتر، جون، ر، 1987، الأتصال الجماهيري، ت: عمر خطيب، المؤسسة العربية للدراسات و النشر، بيروت، لبنان.
- الحاج، كمال، 2020 ، نظريات الاعلام و الاتصال، من منشورات الجامعة الافتراضية السورية، الجمهورية العربية السورية.
- الحسيني، أميرة، 2005، فن الكتابة للأذاعة والتلفزيون، دار النهضة العربية، بيروت، لبنان.
- الحضيف، محمد بن عبدالرحمن، 1998، كيف تؤثر وسائل الأعلام؟ دراسة في النظريات والأساليب، ط2، الناشر مكتبة العبيكان، الرياض، السعودية.
- رشتى، جيهان أحمد، 1971، الإعلام و نظرياته في العصر الحديث، دار الفكر العربي، القاهرة، المصر.
- ريتش، كارول، 2000، كتابة الأخبار و التقارير الأخبارية، جامعة ألاسكا، ت: عبدالستار جواد، دار الكتاب الجامعي، بغداد، العراق.
- الزيباري، طاهر حسو ، 2011 ، أساليب البحث العلمي في علم الاجتماع، مجد المؤسسة الجامعية للدراسات والنشر والتوزيع، بيروت.
- السيد، سعيد محمد و مكاوي، حسن عماد، 1999، الأخبار الإذاعية والتلفازية، مركز جامعة القاهرة للتعلم المفتوح، القاهرة، المصر.
- السيد، سميرة احمد، 1997، مصطلحات علم الأجتماع، مكتبة الشقري، الرياض، السعودية.
- شرف، عبدالعزيز،2003، نماذج الإتصال في الفنون والإعلام و التعليم و ادارة الأعمال، الناشر الدار المصرية اللبنانية، القاهرة، المصر.
- عبدالله، مي، 2006 ، نظريات الإتصال، دار النهضة العربية، بيروت، لبنان .
- عوض، عدنان، 2008، مناهج البحث العلمي، الناشر الشركة العربية المتحدة للتسويق والتوريدات بالتعاون مع جامعة القدس المفتوحة، القاهرة.

- كافي، مصطفى يوسف، 2015 ، الرأي العام و نظريات الإتصال، دار الحامد للنشر و التوزيع، عمان، الأردن .
- المحنة، فلاح كاظم ، 2001، علم الإتصال بالجماهير, الأفكار، النظريات، الأنماط، مؤسسة الوراق للنشر والتوزيع، عمان، الأردن .
- المشقابة، بسام عبدالرحمن، 2015، نظريات الإتصال، دار أسامة للنشر و التوزيع، عمان، الأردن .
- معوض، محمد و عبدالعزيز، بركات، 2000، الخبر الإذاعي و التلفزيوني، ط2، دار الكتاب الحديث، القاهرة، المصر
- مكاوى، حسن عماد، العبد، عاطف عدلي، 2007، نظريات الإعلام، مطبعة مركز البحوث، كلية الإعلام، جامعة القاهرة .
- المنيزل ،عبدالله فلاح ولعتوم، عدنان يوسف ا، 2010، مناهج البحث في العلوم التربوية والنفسية، اثراء للنشر والتوزيع، عمان.
- الموسى، عصام سليمان،2003، المدخل في الإتصال الجماهيري، ط5، مكتبة الكتاني للنشر والتوزيع، اربد، الأردن .
- الهاشمى، مجد، 2004، تكنلوجيا وسائل الإتصال الجماهيري، دار أسامة للنشر و التوزيع، عمان، الأردن .
- الوقفي ، راضي ، 2003 ، مقدمة في علم النفس ، ط4 ، دار الشروق للنشر والتوزيع ،عمان ، الأردن .

سێیەم: نامەی ماستەرو تێزی دکتۆراکان

- تلاحمة، ثائر محمد، 2012، حراسة البوابة الإعلامية و التفاعلية في مواقع الأخبارية الفلسطينية على شبكة الأنترنيت، رسالة ماجستير منشورة، كلية الإعلام، جامعة الشرق الأوسط، عمان، الأردن.
- الربيعي سعد موحان، 2006، مشكلات تدريس مادة الخبر الإذاعي و التلفزيزني و دراستها في كلية الإعلام من وجهه نظر التدريسين و الطلبة، رسالة ماجستير، المعهد العربي العالي للدراسات التربوية و النفسية، بغداد، العراق .
- سليمان، سعاد الحاج، 2016، الأسس المهنية للتحرير الصحفي في الصحافة السودانية، كلية الدرسات العليات، قسم الإعلام، جامعة الرباط الوطني، سودان .
- فتح الله، ابراهيم سعيد، 2007، الوظيفة الإخبارية للقنوات التلفزيونية الفضائية في أقليم كوردستان، رسالة ماجستير غير منشورة، كلية العلوم الإنسانية، قسم الإعلام، جامعة السليمانية، اقليم كوردستان العراق.
- فهمي، أماني، 1996، أثر الممارسة الإعلامية للعاملين في الأخبار على اتجاهاتهم نحو العمل، بحث منشور في مجلة البحوث الإعلامية، جامعة الأزهر، العدد الخامس، القاهرة .

چوارەم: ماڵپەرە ئەلیکترۆنییەکان

- أسلوب العينات و اسلوب الحصر الشامل ، ووتار، ب، ت ، پێگەی نجوى https://www.nagwa.com
- پیگەی مثال، ووتار لە 2021/5/17 https://methaal.com/Articles/index?id=7214
- الوصف الوظيفي لصحفي ، ووتار، ب،ت https://www.google.com
- جوگرافیایی هەرێمی كوردستان ، ووتار ، ب ،م https://sites.google.com/site/abnaelkhoshnawati

دور حارس البوابة في صياغة المضامين الصحفية / صحفيون المؤسسات الصحفية في اقليم كوردستان كنموذج

كەژال محمد قادر
قسم الاعلام – كلية العلوم الإنسانية – جامعة السليمانية - العراق
Kezhalmhamad@gmail.com

أ ، م ، د پافى جميل أحمد
قسم الاعلام – كلية العلوم الإنسانية – جامعة السليمانية - العراق
pave.ahmad@univsul.edu.iq

ملخص

قامت الباحثة بأجراء بحث بعنوان (دورحارس البوابة في صياغة المضامين الصحفية) ، مشكلة البحث عبارة عن مجموعة من الأسئلة رئيسية اهمها عبارة عن (هل حارس البوابة له دور في صياغة المضامين الصحفية في المؤسسات الصحفية؟ ، أهداف البحث عبارة عن مجموعة أهداف مهمة مستمدة من مشكلة البحث و اهمها عبارة عن (معرفة دورحارس البوابة في صياغة المضامين الصحفية في المؤسسات الصحفية)، هذا البحث له مجموعة من الأهمية للصحفيين و التعليم الأكاديمي، اهمها عبارة عن (معرفة الصحفين لمجموعة مبادىء و القوانيين الذي يؤدى الى تنظيم العمل الصحفي و ايضا أزدياد نسبة بيع الجرائد في أقليم كوردستان، كل ذالك من اجل ان يكون العمل بالصحفي بالفعل يكون السلطة الرابعة) .

قامت الباحثة بأختيار (المنهج الوصفي و المسح الخاص) كمنهج وطريقة بحثها ، لأن هذا المنهج و الطريقة البحثية متلائم تماما لتحقيق أهداف البحث. ادوات البحث لجمع المعلومات و البيانات حول موضوع البحث، عبارة عن (المقابلة الشخصية) مع شخص مرتبط بمشكلة البحث، قامت الباحثة بأجراء مقابلة شخصية وجها لوجه مع شخص بهدف الحصول على المعلومات و البيانات الذي يخدم أهداف البحث، واستمارة استبيان كأحد أدوات لجمع المعلومات و البيانات، نوعية الآستمارة أستبيان عبارة عن (استمارة استبيان مغلق و شبه مفتوح) .

الكلمات المفتاحية: الدور، حارس البوابة، الصحفيون، وكالة الصحافة، إقليم كوردستان

The role of the gatekeeper in formulating journalistic contents / journalists in the Kurdistan Region as a model A Field Research of the journalists in the Kurdistan Region as sample

Kazhal Muhammad Qader
Dept. of Media- College of Human Sciences - University of Suleiman
Kezhalmhamad@gmail.com

Pave Jamel Ahmad
Dept. of Media- College of Human Sciences - University of Suleiman
pave.ahmad@univsul.edu.iq

Abstract

The researcher conducted a research entitled (The Role of the Gatekeeper in the Formulation of Journalistic Contents), the research problem is a set of main questions, the most important of which is (Does the Gatekeeper have a role in formulating journalistic contents in the press institutions?), The research objectives are a set of important goals derived from a problem The research, the most important of which is (knowledge of the role of the gatekeeper in formulating journalistic contents in press institutions), this research has a set of importance for journalists and academic education, the most important of which is (journalists' knowledge of a set of principles and laws that lead to the organization of journalistic work and also an increase in the percentage of sales Newspapers in the Kurdistan Region, all of this in order for the work of the journalist to be the fourth authority.
The researcher chose (the descriptive approach and the special survey) as the method and method of her research, because this approach and research method are fully compatible with achieving the objectives of the research.
Research tools for collecting information and data on the subject of the research, which is a (personal interview) with a person related to the research problem. The type of questionnaire is a questionnaire (a closed and semi-open questionnaire).
Keywords: Role, Gatekeeper, Journalists, Press Agency, Kurdistan Region